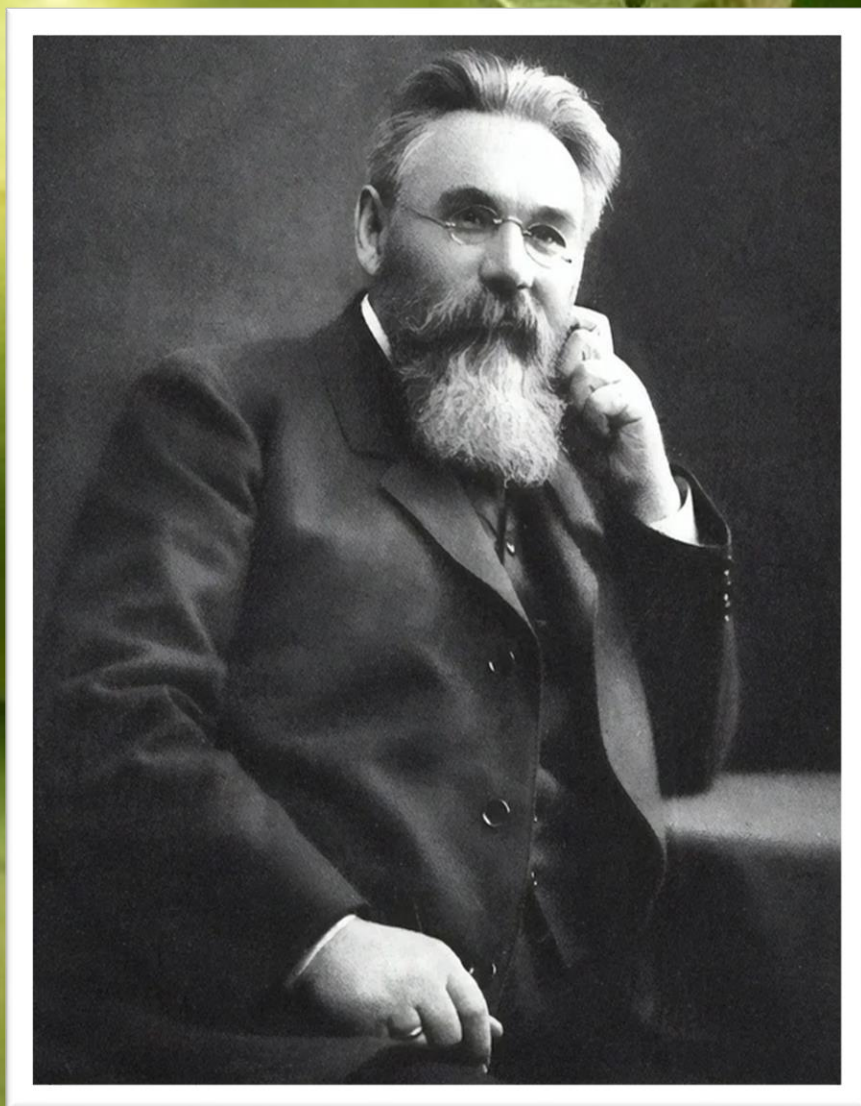

Лев Платонович СИМИРЕНКО

до 170-річчя від дня народження

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Лев Платонович СИМИРЕНКО

**до 170-річчя від дня народження
вченого-помолога**

1855-1920

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

м. Кам'янець-Подільський
2025

Упорядник – Людмила Посітко

Лев Платонович Симиренко : до 170-річчя від дня народження вченого-помолога : 1855-1920 : біобібліографічний покажчик. – Кам'янець-Подільський, 2025. – 77 с.

Біобібліографічний покажчик створено до 170-річчя від дня народження всесвітньо відомого українського вченого-селекціонера, помолога, теоретика і практика садівництва Левка Платоновича Симиренка з метою популяризації його наукової спадщини.

Покажчик адресовано викладачам, студентам, науковцям, широкому колу читачів, всім тим, хто цікавиться садівництвом, плідівництвом та сортознавством.

Рекомендовано до випуску рішенням зборів колективу наукової бібліотеки ЗВО «ПДУ»

(протокол № 12 від 03.12.2024 р.)

*Хто дихає садом, той дихає здоров'ям, поезією, молодістю,
радістю життя, довголіттям. Поспішайте зайнятись садом,
хто ще може, кому ще час.*

Л. П. Симиренко

Зміст

Він прикрашав садами землю	5
Основні дати життя і творчості Льва Платоновича Смиренка .	12
«Лев українського садівництва»	19
Вірний покликанню	23
Зелене сонце	28
Список основних праць Л. П. Смиренка	35
про Левка Платоновича Смиренка.....	43
про родину Смиренків	57
про яблуко «Ренет Смиренка»	62
електронні ресурси про Л. П. Смиренка.....	64
Іменний покажчик	72
Список використаних джерел.....	76

Він прикрашав садами землю замість передмови

Лев Платонович Симиренко – представник славної української династії. Династія Симиренків сяяла на небосхилі української історії цілим сузір'ям багатьох зірок першої величини. Коріння її пронизує всі часові історичні пласти нашої держави, починаючи з часів козацтва, чумакування і кріпацтва до започаткування промисловості і промислового садівництва. Садівництво проходить крізь усі покоління Симиренків. Серед видатних діячів минулого ім'я Лева Платоновича Симиренка займає особливе місце у розвитку плодівництва. Він стояв біля витоків світової науки садівництва, але й являється засновником вітчизняного промислового плодівництва та помології [1, с. 136].

Свою долю з українським садівництвом Лев Платонович Симиренко пов'язав ще з раннього дитинства. Допитливий хлопчик зростав серед чарівної природи Черкащини, в оточенні крислатих дубів, гордовитих тополь, духмяних лип, квітучих яблунь у батьківській садибі на Платоновім хуторі, поблизу с. Млієва. Симиренківське дворище розташувалось неподалік від лагідної річечки Вільшанки, яка несла свої кришталево-прозорі води до сивого

Дніпра. Його батьки – знаний і вельмишановний в Україні промисловець та меценат української культури Платон Федорович і Тетяна Іванівна Симиренки [3]. Родина Симиренків була відома своєю корисною діяльністю, багатьма меценатами та благодійниками. Багато добрих справ зробили Симиренки для української культури: допомагали утриманню хору В. Лисенка, етнографічним дослідженням П. Чубинського, фінансували видання газет і журналів українською тощо. П'ять поколінь Симиренко – це цвіт української нації [5].

У родині шанували українські народні традиції, дітей виховували в повазі до славетної історичної минувшини [5].

Батько Левка помер рано, коли хлопцеві виповнилося 8 років. Після смерті чоловіка та банкрутства широковідомої фірми Яхненків–Симиренків виховання дітей (трьох синів і доньки) лягло на плечі мужньої Тетяни Іванівни – берегині Симиренківського вогнища. Завдяки їй всі діти здобули вищу освіту [3].

Левко Платонович Симиренко – людина енциклопедичних знань, високої європейської культури. Він досконало володів і користувався більшістю європейських мов, але не втрачав зв'язки з українською культурою. У сім'ї, в побуті і на роботі завжди послуговувався рідною мовою, вважаючи себе сином українського народу [3].

Його життя було прикладом служіння науці. Він створив перший в країні помологічний розплідник, який мав колекції плодових, горіхоплідних, ягідних і декоративних культур, підготував тритомну працю «Кримське промислове плідівництво», створив вітчизняну наукову школу садівництва та розплідництва. Симиренко першим

почав вивчати і застосовувати карликові сорти. Його наукові дослідження в цьому напрямку не втратили актуальності й сьогодні, а останні роки свого життя вчений присвятив роботі над капітальною науковою працею «Помологія», що побачила світ лише через 40 років після вбивства ученого. Його справу продовжив син, Володимир Симиренко, який володів тонкощами науки садівництва. Він чесно працював в батьківському саду, виводячи нові сорти садових культур. Та в 1937 році його життя завершилось розстрілом [5].

За сорокарічний період діяльності Л. П. Симиренко опрацював наукові засади промислового розсадництва. Він збагатив цю важливу галузь садівництва багатьма оригінальними розробками, які і сьогодні є вагомим внеском у садівничу науку. Передовсім учений розробив та впровадив у промислове розсадництво технологію зимового щеплення плодових культур, вирощування підщеп та стратифікації насіння тощо. Ще на початку ХХ ст. у Млієві була зібрана унікальна колекція низькорослих вегетативно розмножуваних підщеп, яка стала базою для розвитку промислового карликового садівництва Російської імперії. Садам на низькорослих підщепах Л. П. Симиренко пророкував велике майбуття. У симиренківських садах проводилася величезна робота щодо вивчення різноманітних формувань та обрізування плодових дерев [3]. Проте найвагоміший внесок учений зробив у справу створення в Україні світової колекції кращих сортів плодових, ягідних та декоративних культур. Мліївський розсадник Л. П. Симиренка мав наукові стосунки майже з усіма науковими закладами, розсадниками та плодовими фірмами світу. Уже наприкінці минулого століття в симиренківській помологічній

колекції було зібрано понад 3000 сортів плодових та ягідних культур, 927 сортів троянд, понад 300 сортів хвойних та інших порід [2, С.141-142].

Л. П. Симиренко заклав наріжний камінь у фундамент наукового сортознавства плодових рослин, став фундатором нового виробничо-біологічного напрямку в сучасній помології. Вчений започаткував глибоке наукове дослідження та випробування в умовах України найцінніших сортів плодових культур. Більшість з них донині є окрасою вітчизняного садівництва. Широкому загалу садівників світу Лев Платонович відомий як вчений, який дав путівку в життя одному з кращих українських сортів яблуні, названому на честь батька Ренетом П. Ф. Симиренка. Упродовж століття цей сорт є провідним у промислових садах півдня України, росії, Молдови, Середньої Азії, Закавказзя [3].

Впродовж життя Л. П. Симиренко опублікував близько 100 капітальних наукових праць. Серед них три томи «Помології», які витримали два видання і стали окрасою української садівничої науки. Обсяг написаного цим видатним ученим виходить за межі фізичних можливостей однієї людини. Така праця сьогодні є непосильною навіть для численних наукових колективів [3].

Сім'я вченого жила скромно. Левко Платонович був запеклим противником багатства, в родині завжди поважали людей праці, а селяни, які бажали посадити сад, завжди могли одержати допомогу від вченого.

Незважаючи на те, що сад і розплідник приносили якийсь прибуток, всі кошти вкладались в нові сорти саджанців [5].

Левко Платонович був відомий доброчинною діяльністю. На поч. 1900-х рр. матеріально підтримував український національний рух, зокрема українські газети, часописи, книговидавничу справу [4].

Видатний вчений ініціював створення у росії перших наукових закладів та видання часописів з садівництва. Він надавав виняткового значення підготовці висококваліфікованих спеціалістів у галузі садівництва, плеканню національних кадрів [3]. При розпліднику Л. Симиренка за власні кошти заснував дві школи – загальноосвітню для дітей робітників та спеціальну, де підлітків навчали садівництву [5]. Вони підготували численну армію фахівців із різних галузей садівництва.

Розсадник Л. П. Симиренка – неодмінний учасник всеросійських та міжнародних виставок садівництва, на яких учений завжди одержував вищі нагороди [3].

За успіхи у науковому сортознавстві Левка Симиренка нагороджено Великою золотою медаллю Французького помологічного товариства (помологія – сортознавство). За плідну наукову і громадську діяльність 1894 року його обрано членом-кореспондентом Бельгійського товариства садівництва, 1895-го – членом Французького національного помологічного товариства [4], крім того Левко Платонович почесний член Київського відділу Російського Товариства плодівництва, член-кореспондент товариства Монрельських культиваторів персиків (Франція), член Німецького помологічного Товариства, член Берлінського товариства садівництва, почесний член Мелітопольського відділу Російського товариства садівництва «Король плодівництва». З легкої руки деяких газетярів

Л. Симиренко називають «королем садівництва», що дещо не личить людині, яка боролася з самодержавством і царизмом. Тому вчений, який мав прекрасне ім'я, що не потребувало епітетів, був названий «Левом українського садівництва» [1, с. 138].

Використані джерела:

1. Карпенко В. В. Лев Платонович Симиренко : життя та діяльність. *Грані*. 2014. № 12 (116). С. 135-141. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_12_26.
2. Рід «Яхненко-Симиренко» – унікальне явище України. *Панасюк Б. Виробнича, наукова і меценатська гордість України : вибрані твори*. Чорнобай, 2018. Т. 12. С. 116-167. URL : <https://library.vn.ua/elbooks/kray/Panasyuk/Panasyuk-Vybrani-tvory12.pdf>.
3. Симиренко Лев Платонович. URL : http://mliiv-school2.edukit.ck.ua/nashe_ridne_selo_mliiv/vidatni_postati_sela_mliyeva/lev_platonovich_simirenko/.
4. Цей день в історії Черкащини: народився «король садівництва» Левко Симиренко. URL : <https://ck.ridna.ua/2021/02/18/tsey-den-v-istorii-cherkashchyny-narodyvsia-korol-sadivnytstva-levko-symyrenko/>.
5. Ясинська Н. Левко Симиренко – король садівництва. URL : <https://www.libr.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=5&idg=344>.

Біобібліографічний покажчик створено з метою популяризації наукової спадщини всесвітньо відомого українського вченого-селекціонера, помолога, теоретика і практика садівництва Левка Платоновича Смиренка

Покажчик є спробою зібрати відомості про відомого садівника, його життєвий і творчий шлях, бібліографію спадщини. В покажчику представлено публікації про Левка Платоновича Смиренка, династію Смиренків, виведений ним сорт яблуні Ренет Смиренка, а також посилання на електронні ресурси про життя та діяльність «Льва українського садівництва».

Допоміжний апарат бібліографічного покажчика складає: схема групування матеріалу (зміст); передмова (від укладача); іменний покажчик, у якому наведено прізвища авторів, співавторів бібліографічних записів.

Бібліографічний опис здійснено згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання».

Електронна версія покажчика розміщена на веб-сторінці наукової бібліотеки Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» : <https://pdatu.edu.ua/pro-universytet/bibliografichni-pokazhchiki.html>.

Покажчик адресовано викладачам, студентам, науковцям, широкому колу читачів, всім тим, хто цікавиться садівництвом.

Основні дати життя і творчості Льва Платоновича Симиренка

- 18.02.1855 р. Л. П. Симиренко народився у Млієві (тепер Черкаська обл.).
- 1872 р. Закінчив навчання із золотою медаллю в приватній гімназії імені Кнері в Одесі.
- Того ж року Вступає до Новоросійського університету на техніко-агрономічне відділення фізико-математичного факультету.
- 1874 р. Левко Симиренко перевівся наприродничо-математичний факультет Київського університету.
- 1878 р. Рятуючись від арешту переводиться до Новоросійського університету, який закінчив у 1880 р.
- 1878 р. Захищає дисертацію з органічної хімії і йому присуджують престижний на той час учений ступінь кандидата природничих наук.
- 1879 р. За особливим розпорядженням III відділу власної Його Імператорської Величності канцелярії за Левом Платоновичем, як за членом партії соціалістів, встановлюється поліцейський нагляд.

- Листопад 1879 р. В родинному будинку Симиренків було проведено обшук, вилучено цілу підводу паперів та книг, серед яких був і нецензурований примірник «Кобзаря», Левка заарештували і відправили до київської в'язниці.
- 1880-1887 рр. За участь у русі народників перебував на засланні у Східному Сибіру. Відбуваючи покарання працював садівником, там же він створив низькорослі повзучі овочеві рослини, які переносили низькі температури.
- 1883 р. У Красноярську у в'язничній церкві одружився польською революціонеркою Альдоною Емилівною Гружєвською, з якою він познайомився на етапі з Мценської в'язниці до Сибіру.
- В період з 1886 р. по 1891 р. У подружжя Лева Платоновича і Альдони Емилівни народилось четверо дітей: Платон (1886-1886), Тетяна (1887-1973), Платон (1888-1952), Володимир (1891-1938). Перший син Платон, народився у подружжя у Сибіру і помер ще немовлям.
- 12 грудня 1886 р. Лева та Альдоні дозволено було повернутися до Млієва.

Восени 1887 р.	Бере участь у Харківській сільськогосподарській виставці, де вперше демонструє плоди батьківського сорту під назвою Ренет П. Ф Симиренка.
1888 р.	Переїхав в Крим, уже через три роки видає першу працю «Досвід дослідження кримського промислового плідівництва».
Цього ж року	Представляє сорт Ренет Симиренка у Криму на Сімферопольській сільськогосподарській виставці.
1894 р.	Вченого обрано член-кореспондентом Бельгійського товариства садівництва.
Цього ж року	В Парижі нагороджений Великою золотою медаллю.
1895 р.	Обрано членом Французького національного помологічного товариства
1902 р.	Опублікований «Генеральний каталог плодових дерев» Л. П. Симиренка.
1908 р.	Побачила світ робота «Кримське промислове дерево».

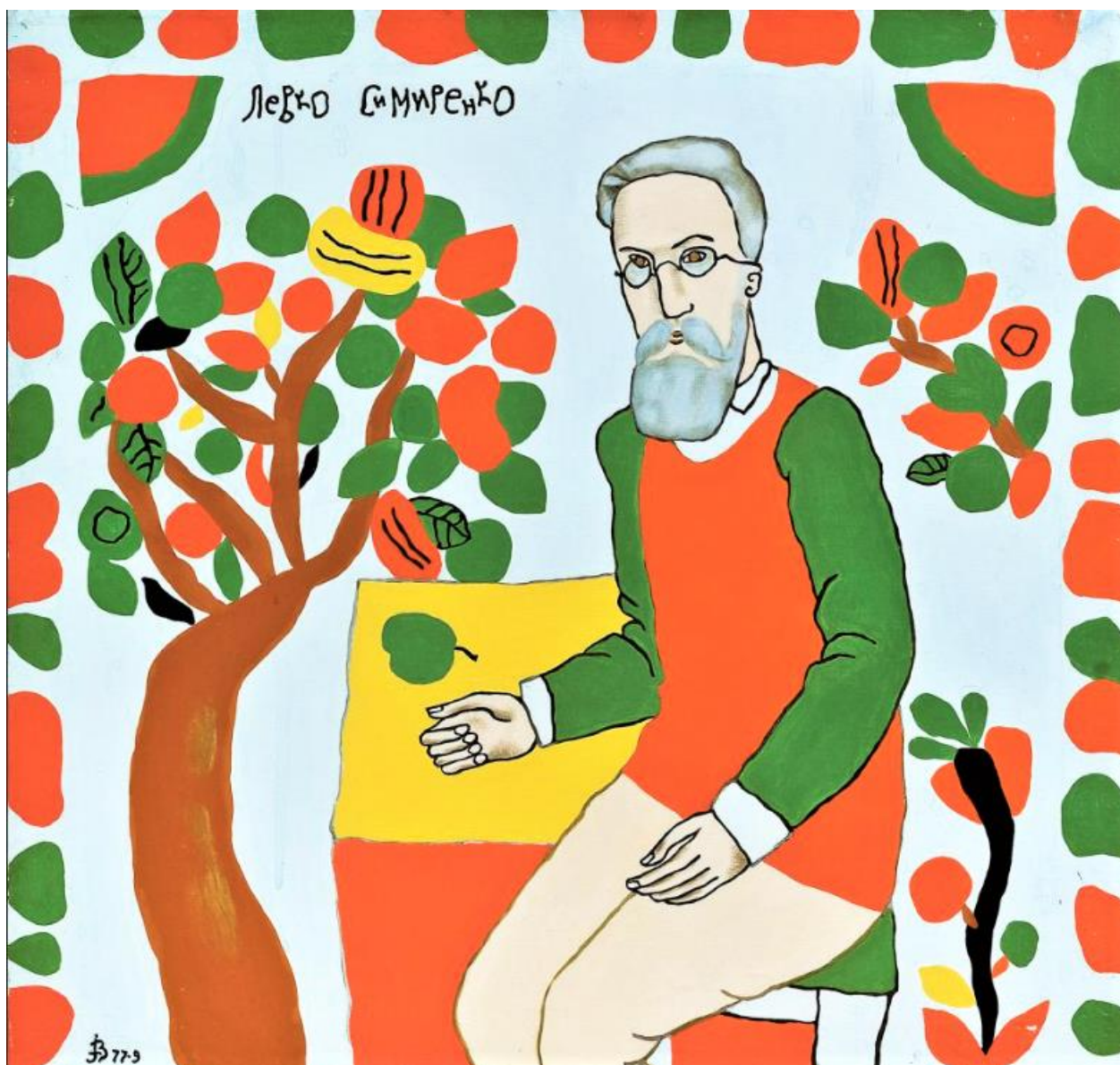
- Період з 1908 р. по 1915 р. У третьому неформальному шлюбі Лева Платоновича з Софією Хорішман народилося троє дітей: Лев (1908-1998), Микола (1909-1933) і Софія (1915-2007).
- 1912 р. Видав капітальну працю «Кримське промислове плідівництво». Вихід книги визнано подією світового масштабу.
- 1916 р. Запропонували очолити щойно утворену кафедру плідівництва в Петро-Розумовській сільськогосподарській академії в Москві. Вчений відмовився.
- 1919 р. Завершив головну справу свого життя – працю, яка підсумувала весь його садівничий досвід. «Помологія» це праця, якій не має рівних і на сьогодні (надрукована у 3 т. у 1961-63 у Києві (друге вид. 1972-73)).
- 6 січня 1920 року Левко Симиренко трагічно загинув від рук чекістів у віці 64 років.
- Після 1921 р. З приходом більшовицької влади в Україну приватний сад Симиренко був націоналізований, а на його базі створили Мліївську дослідну станцію

садівництва, яку згодом названо ім'ям Левка Смиренка, першим директором станції був призначений син Левка – Володимир Львович Смиренко.

Левко Смиренко з дітьми, 1910-ті рр.

Зліва направо: Платон Львович, Володимир Львович, Левко Платонович,
Тетяна Львівна.

Левко Симиренко

1977–1979

Полотно, олія, темпера. Автор: Задорожний Іван-Валентин

https://archive-uu.com/ua/profiles/ivan-valentin-zadorozhniy/catalog/paintings_ivz/picture/levko-symyrenko_ivzz

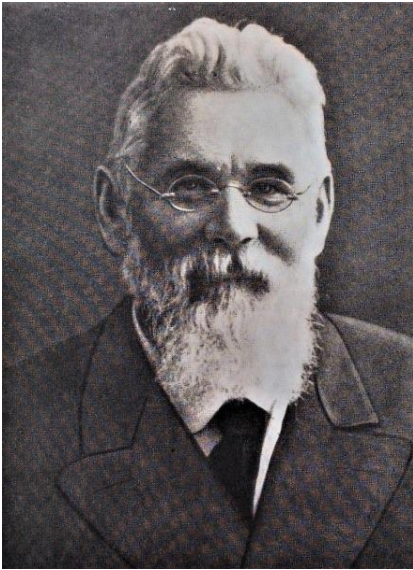

Марка. Левко Симиренко на поштовій марці 1996 року (праворуч).

Пам'ятник Симиренку [Шукач](#) | [Памятник Симиренко Л.П. в с. Млиев](#)

«Лев українського садівництва»

Серед видатних діячів минулого ім'я відомого українського вченого-плодовода і помолога Льва Платоновича Симиренка займає особливе місце як за трагічністю і складністю особистої долі, так і за внеском у розвиток плідництва – найдавнішої галузі людської діяльності. Упродовж трьох десятиліть (від 80-х років XIX ст. і до часу трагічної загибелі) він був не тільки найвизначнішим садівничим авторитетом у світі, а й заслужено носив почесний титул «Король садівництва».

Лев Платонович Симиренко народився 18 лютого 1855 року на хуторі Мліїв Черкаського повіту Київської губернії (тепер Черкаська область) в сім'ї відомого в Україні цукрозаводника-промисловця П. А. Симиренка.

Закінчивши приватну гімназію в Одесі, Л. П. Симиренко вступає до Санкт-Петербурзького політехнічного інституту, але потім (1874) переводиться до Києва на природознавче відділення Київського університету, а згодом до Новоросійського університету, де на останньому курсі захищає дисертацію з органічної хімії і йому присуджують престижний на той час учений ступінь кандидата природничих наук (1878). За участь у політичному русі (народовольство) його на вісім років засилають до Східного Сибіру (Красноярськ), де він розпочинає діяльність як садівник (організовує будівництво теплиць, вирощує декоративні й плодові дерева та

виноград, акліматизує деякі сорти тощо), набуваючи практичного досвіду.

У 1887 році Лев Платонович повертається до рідного Млієва й там продовжує займатись садівництвом, зокрема виведенням і розмноженням сортів плодово-ягідних і декоративних дерев, кущів, а також квітникарством.

На власній присадибній ділянці він створює маточний колекційний розсадник, в якому збирає одну з найбільших у Європі помологічних колекцій; окрім інших овочевих й ягідних рослин, розсадник включав: 900 сортів яблунь, 889 — груш, 84 — слив, 350 — вишень і черешень, 15 — бросквини, 36 — абрикоси, 165 — агрусу, 54 — горіха. Завдяки активній пропаганді Мліївський розсадник став відомим не лише в Україні, але й далеко за її межами.

Л. П. Смиренко також стає засновником у Млієві школи садівництва та народної школи для селян, де неодмінно вивчали плідівництво, що сприяло розповсюдженню садівництва в Україні.

Особливий і важливий період в житті Левка Смиренка був пов'язаний із Кримом. Отримавши дозвіл на поїздку до Криму на лікування в 1888 р., вчений був зачарований і потім, неодноразово буваючи тут, він присвятив багато часу вивченню садів Криму та знайомству з їхніми власниками. Результатом цього був ряд журнальних статей і велика наукова робота «Кримське промислове плідівництво».

У 1891 році науковець видав першу велику працю з узагальненням багаторічних досліджень — «Досвід дослідження кримського промислового плідівництва». Наступного року з'явилося

її продовження: «Матеріали до питання про кримське промислове плідівництво». В обох працях було проаналізовано стан садівництва в Криму, розглянуто організацію кримської плодоторгівлі, питання збирання врожаю, наведено описи найпоширеніших сортів плодових культур, вивчено проблеми догляду за плодовими деревами.

Серед основних наукових інтересів Льва Симиренка слід зазначити роботи з інтродукції, вивчення і введення у вітчизняний асортимент нових високоякісних сортів плодово-ягідних культур (яблуні, груші, абрикоса, винограду та ін.) як вітчизняної, так і зарубіжної селекції, створення власних сортів. Значну увагу в своїх дослідженнях учений приділяв питанням біології виду, екології та технічним властивостям сортів. Це дало можливість розробити принципово нову систему вирощування саджанців та цілий ряд агротехнічних прийомів і заходів, максимально пристосованих до потреб кожного сорту, які стали основою практичного садівництва і не втратили свого значення й донині.

Багато нововведень вчений привніс у розроблення теоретичних й прикладних питань сортовивчення та районування плодових і ягідних культур.

Світове визнання отримав виведений ним сорт яблуні Ренет Симиренка, описаний ним і названий на честь його батька Платона Федоровича.

У 1902 році побачила світ робота Л. П. Симиренка «Генеральний каталог плодових дерев», а в 1908 році – «Кримське промислове дерево», які стали настільними для практиків і теоретиків.

Свій тридцятирічний досвід у садівництві Л. П. Симиренко

виклав у фундаментальній праці «Помологія», яка тривалий час вважалась найкращою і витримала кілька перевидань.

Член Бельгійського товариства садівників, почесний член Французького національного помологічного товариства. Нагороджений Великою золотою медаллю імені Стевена і медаллю Французького товариства садівників, Великою золотою медаллю Петрограда.

Після смерті Л. П. Симиренка у 1920 році на базі його розсадника створюється відома в усьому світі Мліївська садово-городня дослідна станція, якій у 1958 році було присвоєно ім'я вченого. У 1989 р. станцію реорганізовано в Мліївський науково-дослідний інститут садівництва імені Л.П. Симиренка, а в 2006 р. цю установу перейменовано в Інститут помології імені Л. П. Симиренка Національної академії аграрних наук України. Ім'ям Л. П. Симиренка названо вулицю в м. Києві.

За основу використана публікація:

Цибань В. О. Нагороди Національної академії наук України. Київ : КММ, 2018.

С. 129-130. URL :

[http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20\(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F\).pdf](http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F).pdf).

Вірний покликанню

передрук статті

Йосип Білецький Вірний покликанню.

Край Кам'янецький. 2008. 28 листоп., № 48. С. 9.

Видатний учений Лев Платонович Симиренко (1855-1920 рр.) залишив по собі щедрю спадщину й глибокий слід в історії вітчизняного садівництва та виноградарства. Його досягнення в області пересадження рослин і виведення кращих сортів плодових дерев не втратили свого значення і в наш час.

За цими скупими рядками, взятими із «Енциклопедичного словника», стоїть незвичайна постать нашого земляка, окрім, наукової діяльності, був і прогресивним громадським діячем, революціонером-народником, активним учасником нелегальних революційних гуртків у Києві та Одесі.

У фамільному архіві династії Симиренків йдеться про те, що вони беруть свій родовід від запорізьких козаків. Дід Степан служив простим козаком у Запоріжжі, а на схилі років переїхав на Черкащину і поселився на Платоновому хуторі, що поблизу села Млієва. Батько майбутнього вченого Платон був освіченою людиною, спілкувався з Т. Г. Шевченком, а подарований поетом «Кобзар» з автографом був улюбленою книгою в сім'ї.

На початку XIX ст.. Симиренко-старший стає підприємцем, і разом з родичем К. Яхненком створює торгівельно-промислову фірму, яка монополізувала споживчий ринок росії, потіснила в Західній Європі виробників цукру. Фірма давала Симиренкам чималі доходи, що стало можливим Симиренку-старшому зайняти почесне місце в

першій десятці українських меценатів.

На свій кошт він утримував газети і журнали, фінансував відомих українських письменників, учених і діячів культури, які потребували допомоги. Разом з тим, він схильно ставився до того, як малий Левко захоплювався природою. Біля будинків Симиренків був розкішний сад, посаджений дідом Степаном, де Левко проводив дні і літом і зимою. Мабуть, цей сад і став першою зеленою лабораторією для майбутнього вченого-плодівника. Левко, як і інші діти Симиренків, змалку був привчений до праці. За роки навчання в одній із Одеських гімназій Симиренко-молодший неабияк опанував французьку, англійську, німецьку та італійську мови, досконало володів російською та українською. Але особливий інтерес він проявляв до ботаніки, фізіології рослин та хімії. Бурхливі хвилі революційного руху серед студентів захопили і Л. Симиренка, студента Київського університету, що славився своїми революційними традиціями. Тодішні події були такими, що Левку Симиренку довелося залишити Київ і переїхати до Одеси на природничий факультет місцевого університету.

Але царська охоронка і там знайшла бунтівного студента, який уже здавав останні екзамени та захистив дипломний проект. Пізніше його дипломна праця була визнана ученою радою університету, як кандидатська на звання кандидата фізіологічних наук. Та молодий учений Л. Симиренко на той час, як революціонер, був уже в Мценській в'язниці Орловської губернії, звідки по етапу його вислали до Сибіру строком на шість років.

Біографи Л. П. Симиренка пізніше детально описували ті важкі

часи в його житті, але сам він в листах додому ніколи про це не згадував, щоб не хвилювати і так уже хворе серце матері.

А тим часом, долаючи версту за верстою, виселенці дійшли до тієї сумнозвісної скелі за якою починалась Азія. І, мабуть, кожен, хто переступив цей кордон, подумки попрощався з Європою, батьківською домівкою, знаючи, що не всім доведеться повернутися на батьківщину.

Через кілька місяців після прибуття до Красноярська Л. Симиренко пише до дому заспокійливі листи, щоб згладити материнське горе, хоча самому хотілось додому, щоб зайнятись улюбленим садівництвом.

Відомий красноярський золотопромисловець Кузнецов давно мріяв організувати в себе тепличне господарство та оранжерею. І ось в новій партії політичних виявився молодий учений-агроном Л. П. Симиренко, який взявся за цю важку в умовах Сибіру справу.

У короткий час він налагодив дружні стосунки з багатьма відомими земляками та зарубіжними прихильниками його таланту. Тоді ж він здружився з майбутнім письменником В. Г. Короленком. Завдяки зарубіжним друзям у відомих тоді журналах писали: *«Симиренко створив у Сибірі багаті теплиці та оранжереї, в яких вирощує колекції пальм, рослин з декоративним листям, виноград, ранні овочі, навіть фруктові дерева»*. А товариш Симиренка по заслання черкаський письменник І. П. Білоконський у листі додому писав: *«Цей природний кандидат наук мріє переродити сибірську флору, змінити клімат і змусити Сибір вирощувати виноград, персики та абрикоси, не кажучи вже про яблуні та груші, яких*

тут ніколи не було. Саме по собі бажання знаменитого садівника із Млієва рівняється бажанню виростити на вербі груші. Але його впертості немає кінця та краю».

Після повернення із заслання Л. Симиренко бере на себе сміливість створити в Млієві великий помологічний розсадник, організувати першу в росії обширну колекцію кращих сортів плодових культур і школу для підготовки висококваліфікованих спеціалістів-садівників. Реалізації цієї незвичайної для того часу програми Л. П. Симиренко присвятив усе життя.

Заклавши розсадник, Лев Платонович взявся за створення дендропарку та помологічного саду, які б не були гіршими від відомої уманської «Софіївки».

У вільний час, якого було обмаль, він займався упорядкуванням своїх наукових праць, насамперед тритомника «Помології», агрономічної науки, яка займається всебічним вивченням сортів плодових і ягідних культур. Крім теорії, Л. Симиренко займався і практикою впровадження її в життя. З кінця 19 ст. Ренет Симиренка зайняв значне місце не лише в садах окремих вітчизняних регіонів, але й в деяких країнах Західної Європи.

Міжнародна виставка у Парижі в 1894 р. стала справжнім тріумфом діяльності Л. П. Симиренка, а представлені ним експонати не мали собі рівних.

Лев Платонович експонував на виставках свої досягнення не заради особистої слави, він в цьому не мав потреби. Всюди він відстоював інтереси своєї Вітчизни. Учений-патріот, він не раз підкреслював, що наша продукція не повинна поступатися кращим

світовим стандартам.

Л. П. Симиренко відновив свої зустрічі із садівниками різних регіонів. Він знову відвідав садівників і виноградарів Криму, побував у сонячних Бесарабії та Болгарії, навідався до своїх прихильників на Північному Кавказі та завершив робочу поїздку в південних регіонах України, де започаткував зрошення в садах та виноградниках.

Новий 1920 рік Лев Платонович Симиренко зустрічав у колі сім'ї. Все вселяло впевненість у завтрашньому дні. Він радів власним успіхам і успіхам колективу мліївців, які завжди були його опорою у захисті набутого. Та сталось непередбачуване – бандитська куля на 65-му році життя зупинила серце великого вченого. Він залишив для нащадків рукотворний пам'ятник з виведених ним запашних плодів яблук і груш, вишень і черешень, винограду та ягід.

У багатьох країнах зарубіжжя і сьогодні ростуть в садах плодові рослини, виведені великим ученим-помологом, а у Франції в оранжереях і досі вирощують різнобарвні та духмяні троянди Симиренка, які користуються неабияким попитом. Все, що зробив цей видатний аграрій, ставить його в перший ряд великих українців.

Зелене сонце

Безперечно, що той садівник, який посадить у своєму саду хоч одне дерево Ренет Симиренка і дочекається врожаю, не лише не пошкодує про зроблений вибір, але і розпочне широко культивувати цей сорт.

Для умов же України, мабуть, не знайдеться іншого за якістю яблука, яке змогло б конкурувати з Ренетом Симиренка як в умовах присадибної, так і промислової культури.

Л. П. Симиренко, 1912 р.

Історія походження і поширення сорту Ренет Симиренка

Цікава історія, зв'язана з відомим сортом яблуні «Ренет Симиренка».

Цей сорт, який розпочав свою тріумфальну ходу українськими садами з середини XIX ст., упродовж XX ст. став провідним промисловим сортом яблуні в Україні і за її межами.

Ренет Симиренка відноситься до помологічних довгожителів. Цікава історія його походження. Він був справжнім яблуком розбрату. Тривалий час сорт поширювався плодовими розсадниками під різними назвами: Ренет Жуковського, Ренет зелений незрівняний, Зеленка Вуда та ін.

Причиною того, що тривалий час безпосередня причетність симиренківської родини до походження сорту та його витоків з Платонового хутора не називалася, була передчасна смерть батька Левка – Платона Федоровича. Про випадково знайдений у своєму садку сіянець майбутнього Ренета він так і не встиг нічого повідомити своїм малолітнім дітям. А ця яблунька з навислою розлогою округлою кроною вирізнялася щедрим врожаєм зелених, а при дозріванні, золотавих зарум'янених плодів неперевершеного смаку.

Сам Левко Платонович писав: *«Походження цього чудового Ренета, який успішно конкурує з найкращими європейськими сортами, до цього часу остаточно не визначено. Невідомо, чи це є стародавній сорт, але давно забутий на Заході, чи помологічно самостійне нове яблуко, яке народилося від випадкового засіву в саду Платонового хутора, що належав колись моєму батькові. Але безперечно одне – це яблуко поширилося в росії, а останнім часом і в Європі, з нашого саду».*

Відразу після повернення до Млієва із заслання Левко Платонович розпочинає діяльність по відновленню родинного права на сорт, активно популяризує його серед садівників. Вже восени 1887 року бере участь у Харківській сільськогосподарській виставці, де вперше демонструє плоди батьківського сорту під назвою Ренет П. Ф Симиренка. В 1888 році представляє сорт у Криму на Сімферопольській сільськогосподарській виставці.

Його ніяк не можна віднести до розряду старих забутих іноземних сортів, хоча багато помологів Європи і світу проводили глибоку і всебічну помологічну ідентифікацію.

Найоб'єктивнішими арбітрами у полеміці вченого зі своїми опонентами виявився час та український народ. З кінця XIX ст. сорт завоював виняткову популярність, його плоди на виставках і закритих дегустаціях отримували найвищі оцінки. Активне впровадження сорту в сади України, Закавказзя, Середньої Азії безпосередньо зв'язане з багатолітньою діяльністю Л. П. Симиренка та його по помологічного розсадника.

Проте в історії цього сорту були і чорні сторінки. Довгий час прізвища Симиренків були під заборонаю, особливо після арешту і розстрілу в 1938 році сина Левка Платоновича Володимира. Симиренківський Ренет почали називати Зеленкою Вуда. І тільки наприкінці в 1950-х років йому була повернута власна назва.

А в 1961 році Міжнародна виставка в Ерфурті засвідчила, що за Ренетом Симиренка утримується слава одного з найкращих сортів світу. Його було залучено до переліку найпоширеніших і

найпродуктивніших сортів яблуні світового асортименту. Плодам сорту була присуджена велика Золота медаль.

Сьогодні селекціонери за участі цього сорту, як однієї з батьківських форм, отримують багатий гібридний матеріал. Він є родоначальником багатьох нових сортів, які зберігають ознаки і якості славетного Ренета П. Ф. Симиренка з Млієва.

Волик В. П. Яблуко розбрату: історія походження і поширення сорту з черкаським корінням. URL : <https://dzvin.media/news/yabluko-rozbratu-istoriya-pohodzhennya-i-poshyrennya-sortu-z-cherkaskym-korinnyam/>

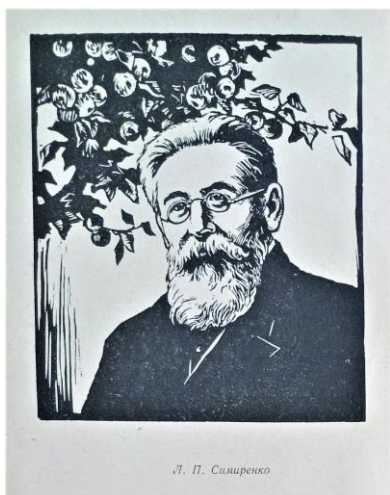
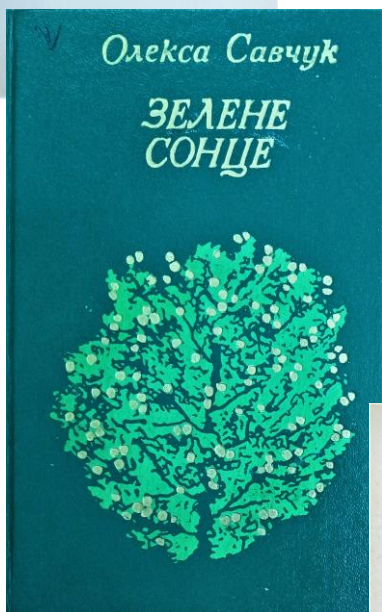
Зеленим сонцем назвав Ренет Симиренка український письменник
Олекса Савчук в однойменній повісті.

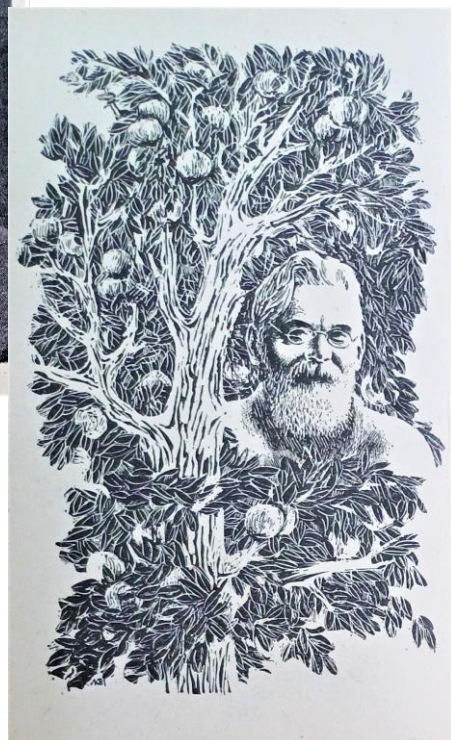
*«Зелене сонце» – повість про
Левка Платоновича Симиренка – видатного
українського вченого-садовода, який залишив
після себе значний слід у розвитку вітчизняного
садівництва, а Ренет Симиренка ввійшов у
світову дев'ятку найкращих сортів зимових
яблук.*

*В основі повісті покладено справжні факти, в
творі діють конкретні історичні особи.*

*Однак це не біографія з послідовним
хронологічним описом усіх життєвих
періодів – з народження й до смерті
вченого. В короткій повісті неможливо
було висвітлити всі без винятку події
складного й багатогранного життя
Л. П. Смиренка.*

Л. П. Смиренко.

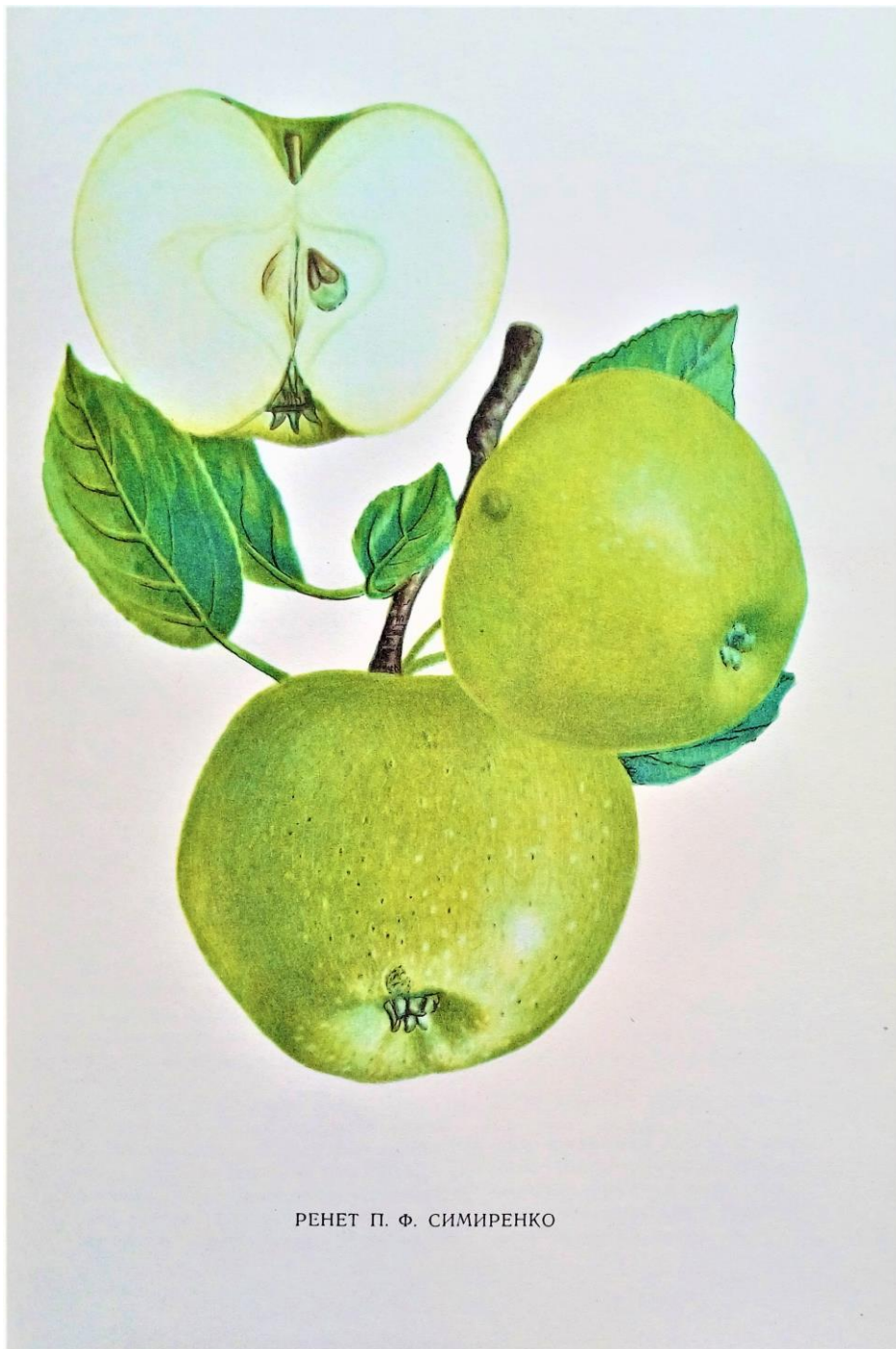
Вірш славетному сорту присвятив
відомий український поет Олекса Ющенко

Ренет Симиренка

*Мені підносять цей чудовий плід,
Що ніби вчора зірваний із гілки,
Зелений, свіжий колір не поблід,
Хоч яблуко оце лежало скільки.
То ж, друзі, нам того згадати слід,
Хто борозну життя провів не мілко.
Той в пам'яті народу не зачах,
Як він, що вірив в плодоносний Мліїв,
Хто для народу і садив і сіяв,
А віра промінцем завжди в очах.*

*Із Млієва і аж до Єнісею
За мрією незгасною твоєю
Тугі ренети зимні — праці плід, —
Вони, як подарунки за ту віру,
Що не згубив наш садівник в Сибіру,
Що віра крила, а зневіра лід.
Крилатого скувають її не сила.
Шумлять садів зеленепружні крила...
Весняний вітер легко так повіяв,*

*І вже мене він кличе в мандри знов.
Мій недалекий світ маленький Мліїв,
Тепер у ньому радість я знайшов.
Любові творчої, земної вияв,
Оцей ренет він все переборов:
Його середину черв'як не виїв,
Не випив білу та живлющу кров.*

РЕНЕТ П. Ф. СИМИРЕНКО

СПИСОК ОСНОВНИХ ПРАЦЬ Л. П. СИМИРЕНКА

1. Американская слива Kelsey / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 15.
2. К вопросу – в каких формах воспитывать деревья промышленного сада / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 27.
3. К вопросу о выносливости Beurre Clairgeau / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 24.
4. К вопросу о плодоводстве в северных черноземных губерниях / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 17.
5. К вопросу о промышленном садоводстве / Л. П. Симиренко // Проект нормальной коллекции яблонь и груш для промышленных садов. – Москва, 1888. – С. 1-57.
6. Наши садовые злобы дня / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – №№ 5, 6, 7, 8, 9, 20, 21, 22.
7. Опять и опять о «Зеленом ренете» / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 45.
8. Открытое письмо [А. К. Греллю] / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – № 24.
9. Питомники и защитные насаждения Юго-Западной железной дороги / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1888. – №№ 47, 48.

10. Из основных экскурсий по югу: I Орианда; II Алупка и Гурзуф; III Партенид; IV по Бессарабии / Л. П. Симиренко // Вестник садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – №№ 1, 2, 4, 9.
11. О значении воды и влажности в плодоводстве / Л. П. Симиренко // Вестник садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – № 10.
12. О некоторых условиях, определяющих доходность сада / Л. П. Симиренко // Вестник садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – № 6.
13. О почве и удобрении в плодовых садах / Л. П. Симиренко // Вестник садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – № 7-8.
14. О сортах груш, пригодных для Юго-Западного края / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1889. – № 3.
15. О том же Ренете по подлинным документам, высланным в редакцию / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1889. – № 7. – С. 100-103.
16. Jardinage et commerce de fruits en Crimée / L. P. Simyrenko. – Paris, 1889.
17. Deux pommes ruses / L. P. Simyrenko // Revue Horticole. – 1890. – № 17.

18. Каталог плодового питомника Льва Платоновича Симиренко, 1891-1892 / Л. П. Симиренко. – Киев : Тип. Корчак-Новицкого, 1891. – 253 с. : ил.
19. Опыт исследования Крымского промышленного плодоводства и плодоторговли/ Л. П. Симиренко. – Одеса, 1891.
20. Материалы к вопросу о крымском промышленном плодоводстве / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1892. – № 6, 7, 8.
21. Консервные фабрики Крыма / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1893. – № 4.
22. Партенитская долина и сад М. Н. Раевского / / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1893. – № 30.
23. Белый зимний Кальвиль, его роль и место в промышленном плодоводстве / Л. П. Симиренко // Отчет и труды Одесского отдела Имп. общества садоводства за 1893 г. – Одесса, 1894.
24. Время поспевания винограда / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1894. – № 12.
25. Второстепенные сорта крымского промышленного плодоводства (I Яблоня, II Груша) / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1894. – № 3, 4.
26. К вопросу о нормальных сортиमेंтах / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1894. – № 51.
27. Несколько данных о культуре вишни и черешни в Крыму / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1894. – № 2.

28. О плодах племенного сада Л. П. Симиренко, выставленных в С.-Петербурге / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1894. – № 25.
29. Плоды, выставленные в апрельском заседании [яблоки] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1894. – № 5.
30. Скороспелые виноградные сорта / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1894. – № 10, 11.
31. Дикий абрикос, жердель или Занзар (*Armeniacavulgaris*) как подвой для сливы, абрикоса и персика / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1895. – № 8.
32. Местные стародавние сорта плодовых культур Крыма / Л. П. Симиренко. – Симферополь, 1896.
33. Заметка об антипатии груши *Duchessed'Angouleme* к айве / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1897. – № 12.
34. О подвоях для персика / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1897. – № 5.
35. Яблоко Бисмарк / Л. П. Симиренко // Хуторянин. – 1897. – № 24.
36. Алуштинское плодоводство в старое время / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1898. – № 8.
37. Из зимней поездки в Крым / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1898. – № 3.

38. К вопросу о вымерзании корней употребительнейших в плодководстве подвоев / Л. П. Симиренко // Плодководство. – 1898. – № 5.
39. О сортах груш, пригодных для Юго-западного края / Л. П. Симиренко // Плодководство. – 1899. – № 3.
40. Два выносливых персика / Л. П. Симиренко // Прогрессивное садоводство и огородничество. – 1901. – № 3.
41. Иллюстрированное описание маточных коллекций Питомника / Л. П. Симиренко – Киев : тип. Имп. Ун-та Св. Владимира, 1901. – [2], X, 410 с., илл., 3 отд. л. илл., 9 отд. л.
42. Иллюстрированное описание маточных сортиментов Питомника / Л. П. Симиренко // Сад и огород. – 1903. – № 1.
43. О грушах из сада Л. П. Симиренко, выставленных в собрании о-ва плодководства / Л. П. Симиренко // Плодководство. – 1910. – № 1.
44. К 25-летнему юбилею Плодового Питомника Л. П. Симиренко / Л. П. Симиренко // Прогрессивное садоводство и огородничество. – 1912. – № 12.
45. Крымское промышленное плодководство / Л. П. Симиренко. – Москва : Типо-литография товарищества И. Н. Кушнерев и К°, 1912. – Т. 1. – 746 с.
46. Бере Дюбюнсон, Бере Аманде [груши] / Л. П. Симиренко // Плодководство. – 1915. – № 7.

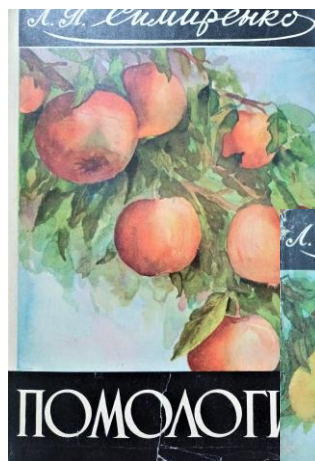
47. Гейзенгеймская вкусная, Луи Пастер [груши] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1915. – № 11.
48. О помологическом происхождении новых сортов плодовых деревьев (ответ В. Костинскому) / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1915. – № 1.
49. Фаворит Жоанон, Арансонская фи́га [груши] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1915. – № 8.
50. Вишни и черешни в маточной коллекции плодового питомника Л. П. Симиренко / Л. П. Симиренко // Вестник садоводства, плодоводства и огородничества. – 1916. – № 9-10, 11-12 ; 1917. – № 1-3.
51. Мари-Луиз [груша] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1916. – № 1.
52. Нек-плюс-мерис [груша] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1916. – № 2.
53. Память Вальми [груша] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1916. – № 8-9.
54. Президент Мас [груша] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1916. – № 3.
55. Бере сюперфен, Графиня парижская [груши] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1917. – № 3-5.
56. Крымский плодовый урожай в 1917 г. / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1917. – № 6-8.

57. Линдауская масляная, Фондант де Ноель [груши] / Л. П. Симиренко // Плодоводство. – 1917. – № 1-2.
58. Абрикос / Л. П. Симиренко // Вісник садівництва, виноградарства та городництва. – 1927. – № 3.
59. Эриоботрия или японская башмала / Л. П. Симиренко // Вісник садівництва, виноградарства та городництва. – 1927. – № 5.
60. Фундуки садове и лесной лещинный орех / Л. П. Симиренко // Вісник садівництва, виноградарства та городництва. – 1928. – № 1.
61. Помология. В 3-х т./ Л. П. Симиренко. – Киев : УАСХН, 1961. –
–
Т. 1 : Яблоня. – 1961. – 579 с. : ил., портр.
Т. 2 : Груша. – 1962. – 638 с. : ил., портр.
Т. 3 : Косточковые породы. – 1963. – 556 с. : ил., портр.
62. Помология. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Киев : Урожай, 1972. –
–
Т. 1 : Яблоня. – 1972. – 434 с. : ил., потр.
Т. 2 : Груша. – 1972. – 502 с. : ил.
Т. 3 : Косточковые породы. – 1973. – 423 с. : ил.
63. Симиренко Л. П Местные стародавние сорта плодовых культур Крыма / Л. П. Симиренко. – Симферополь : Таврия, 1996. – 239 с.

64. Симиренко Л. П. Крымское промышленное плодоводство / Л. П. Симиренко ; предисл. П. В. Вольвач. – Симферополь : Таврия-Плюс, 2001. – Т. 1. – 992 с. : ил.

Титульна сторінка монографії Левка Симиренка з його автографом. Фото з Вікіпедії

«Помологія» у 3 т. Видання 1961-63 рр. та виданнядруге 1972-73 рр. Фото книг з фонду наукової бібліотеки

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

ПРО ЛЕВКА ПЛАТОНОВИЧА СИМИРЕНКА

1. Алядинова Л. Рукописи не горят [презентация I тома «Крымское промышленное плодоводство» Л. П. Симиренко] / Л. Алядинова // Голос Крыма. – 2002. – 7 июня (№ 22). – С. 1.
2. Артеменко М. У Симиренковому саду (про Л. П. Симиренка) / М. Артеменко // Сільські вісті. – 1971. – 30 груд. – С. 2.
3. Артеменко М. М. У спадкоємців Симиренка / М. М. Артеменко, П. М. Жук. – Дніпропетровськ, 1971. – 116 с.
4. Артеменко Н. М. Дар научного предвидения (К 125-летию со дня рождения помолога Л. П. Симиренко) / Н. М. Артеменко // Садоводство. – 1981. – № 1. – С. 52-53.
5. Белень А. Музей садівників [Мліївської дослідної станції ім. Л. П. Симиренка. Черкаська обл.] / А. Белень // Сільські вісті. – 1979. – 5 груд.
6. Білан А. Великий садівник / А. Білан // Українська культура. – 2002. – № 7. – С. 7.
7. Білецький Й. Вірний покликанню (Л. П. Симиренко) / Йосип Білецький // Край Кам'янецький. – 2008. – 28 листоп., № 48. – С. 9.
8. Біля яблуневого океану (звернення про створення музею Л. П. Симиренка) / П. В. Вольвач та ін. // Літературна Україна. – 1966. – 31 трав., № 42 (2326).

9. Блинков В. Во имя будущего: возвратим из забвения фундаментальный научный труд прославленного ученого Л. П. Симиренко «Крымское промышленное плодоводство» / В. Блинков, П. Вольвач // Крымские известия. – 1998. – 18 нояб. – С. 2.
10. Богданова Л. Переиздание уникальной книги [Л. П. Симиренко «Крымское промышленное плодоводство»] / Л. Богданова // Крымские известия. – 2002. – 9 июля. – С. 5.
11. Бойко О. Д. Симиренко Левко Платонович / О. Д. Бойко // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2012. – Т. 9 : Прил-С. – С. 557.
12. Возвращение Льва Симиренко // Крымская газета. – 2002. – 20 авг. – С. 2.
13. Возвращение Симиренко [о книге Л. П. Симиренко «Местные стародавние сорта плодовых культур Крыма»] // Голос Крыма. – 1996. – 1 нояб. – С. 2.
14. Волков В. Дорогами великого садовода / Волков В. // Крымская правда. – 2002. – 7 сент. – С. 2.
15. Вольвач П. Берегиня симиренківської спадщини / П. Вольвач // Сільський час. – 2002. – № 13. – С. 8.
16. Вольвач П. Берегиня спадщини Симиренкового роду / П. Вольвач // Кримська світлиця. – 2002. – 18 січ. – С. 5.

17. Вольвач П. Бессмертный труд ученого [к 70-летию выхода в свет книги Л. П. Симиренко «Крымское промышленное плодоводство»] / П. Вольвач // Крымская правда. – 1982. – 12 авг.
18. Вольвач П. Возродим крымское плодоводство : к 150-летию Л. П. Симиренко / П. Вольвач // Крымская газета. – 2002. – 13 нояб. – С. 4.
19. Вольвач П. Дарунок долі: Знайдено рукопис другого тому «Кримського промислового плідівництва» Левка Симиренка. Що далі? // Кримська світлиця. – 1998. – 23 жовт., № 83-84. – С. 5; 30 жовт., № 85-86. – С. 5.
20. Вольвач П. Корифей Крымского плодоводства (125-летие со дня рождения Л. П. Симиренко) / П. Вольвач, В. Анкудинов // Крымская правда. – 1980. – 19 февр.
21. Вольвач П. Он оставил в Крыму свое сердце: к 140-летию со дня рождения Л. П. Симиренко / П. Вольвач // Крымские известия. – 1995. – 24 февр. – С. 3.
22. Вольвач П. Перевидання праці Л. Симиренка / П. Вольвач // Кримська світлиця. – 2001. – 1 черв. – С. 13.
23. Вольвач П. Прометей отечественного плодоводства : к 145-летию со дня рождения Л. П. Симиренко / П. Вольвач // Голос Крыма. – 2000. – 3 марта, № 10. – С. 7.

24. Вольвач П. Прометей плодовогодства : к 145-летию со дня рождения Л. П. Симиренко / П. Вольвач // Крымские известия. – 2000. – 19 февр. – С. 7.
25. Вольвач П. Прометей українського садівництва (Левко Платонович Симиренко) / П. Вольвач // Кримська світлиця. – 2000. – 18 лют., № 13-14. – С. 6.
26. Вольвач П. Прометей українського садівництва (Левко Платонович Симиренко) / П. Вольвач, О. Кулик // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 11.
27. Вольвач П. Тот самый Лев Симиренко / П. Вольвач // Крымская газета. – 2000. – 30 марта. – С. 2-3.
28. Вольвач П. Як цінуємо своїх пророків? / П. Вольвач // Демократична Україна. – 2000. – 24 берез. – С. 2.
29. Вольвач П. Энциклопедия крымского плодовогодства : к 90-летию со дня выхода в свет «Крымского промышленного плодовогодства» Л. П. Симиренко / П. Вольвач // Голос Крыма. – 2002. – 14 июня, № 23. – С. 5.
30. Вольвач П. В. В Крыму он обрел вторую родину: к 140-летию со дня рождения Л. П. Симиренко / П. В. Вольвач // Голос Крыма. – 1995. – 7 апр., (№14). – С. 3.
31. Вольвач П. В. Вопросы иммунитета плодовых культур и орошения в трудах Л. П. Симиренко / П. В. Вольвач // Садоводство. – 1981. – № 1. – С. 53-54.

32. Вольвач П. В. Выдающийся ученый-плодовод: к выходу «Помологии» – фундаментального трехтомного труда Л. П. Симиренко / П. В. Вольвач // Виноградарство и садоводство Крыма. – 1962. – № 3. – С. 19-22 : портр.
33. Вольвач П. В. Лев Платонович Симиренко : [монография] / П. В. Вольвач, Заец В. К. – Москва : Колос, 1984. – 175 с. : илл.
34. Вольвач П. В. Л. П. Симиренко – фундатор українського промислового садівництва (Садівничий України) : присвяч. 150-літтю від дня народження всесвітньо відомого українського вченого-садівника та помолога Л. П. Симиренка / П. В. Вольвач. – Сімферополь : Таврія, 2002. –
Ч. 1. – 2002. – 308 с.
Ч. 2. – 2003. – 286 с.
Ч. 3. – 2004. – 304 с.
35. Вольвач П. В. Перший український «яблучник» : [інтерв'ю з академіком про Л. П. Симиренка] / інтерв'ю взяв М. Касьяненко // Демократична Україна. – 2000. – 1 квіт. – С. 5.
36. Вольвач П. В. Прометей плодоводства / П. В. Вольвач // Природа. – 2002. – № 4. – С. 7-9.
37. Вольвач П. В. Сеятель доброго, вечного... (К 125-летию со дня рождения ученого-плодовода Л. П. Симиренко) / П. В. Вольвач // Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии. – 1980. – № 5. – С. 5-8, портр.

38. Вольвач П. В. Сіяч вічного, доброго... / П. В. Вольвач // Кримська правда. – 1965. – 26 лют.
39. Герасимов Д. Чудо-яблоко [о создателе особого сорта яблок Л. П. Симиренко] / Д. Герасимов // Правда Украины. – 1977. – 27 сент. – С. 4.
40. Гулько И. П. Вклад в развитие отечественного плодоводства (К 60-летию со дня основания Млиевской опытной станции садоводства им. Л. П. Симиренко) / И. П. Гулько // Садоводство. – 1980. – № 6. – С. 29-30.
41. Даниленко В. Я. Л. П. Симиренко и продолжение его идей в изучении культуры кизила / В. Я. Даниленко // Научные труды КГАУ. – Симферополь, 2002. – Вып. 72. – С. 24-26.
42. Де садова віть забрунькотіла // Голос України. – 1995. – 11 квіт. – С. 16.
43. Жук П. Раз добром нагріте серце (про Л. П. Симиренка) / П. Жук // Молодь Черкащини. – 1960. – 5 серп. – С. 3.
44. Жук П. Чародій садівництва (до 120-річчя з дня народження Л. П. Симиренка) / П. Жук // Черкаська правда. – 1975. – 18 лютого. – С. 5.
45. Жук П. Я покажу вам сад... / П. Жук // Урядовий кур'єр. – 2000. – 29 квіт. – С. 6-7.
46. Зі спадщини Левка Симиренка // Кримська світлиця. – 1996. – 12 жовт. – С. 3.

47. История государства в именах [Л. П. Симиренко] // Українська культура. – 1999. – № 10. – С. 31.
48. Кавун В. Ще раз про Симиренка / В. Кавун // Кримська світлиця. – 1995. – 18 берез. – С. 2.
49. Как распорядиться бесценной находкой? : найдена рукопись второго тома «Крымского промышленного плодоводства» // Голос Крыма. – 1998. – 25 сент., № 39. – С. 5.
50. Калита В. Він завітчував землю садами: сторінки життя видатного вченого-помолога Л. П. Симиренка / В. Калита // Людина і світ. – 1980. – № 2. – С. 48-51.
51. Капштик М. В. Постать Л. П. Симиренка в контексті розвитку регіональної енциклопедистики / Капштик М. В. // Уманська старовина. – 2016. – Вип. 1. – С. 126-133.
52. Карпенко В. В. Лев Платонович Симиренко : життя та діяльність / В. В. Карпенко // Грані. – 2014. – № 12 (116). – С. 135-141.
53. Касьяненко М. Льва Симиренка садівники Криму вважають своїм земляком і мріють перевидати унікальну працю вченого / М. Касьяненко // День. – 2001. – 31 трав. – С. 6.
54. Кекух А. Зеленое наследство Симиренко (К биографии садовода Л. П. Симиренко) / Кекух А., Шумов В. // Огонек. – 1958. – № 7. – С. 19.
55. Кекух А. Народноволец, ученый, садовод (Л. П. Симиренко) / А. Кекух // Нива. – 1967. – № 12. – С. 30-33.

56. Кекух А. М. Выдающийся помолог Л. П. Симиренко / А. М. Кекух // Агробіологія : двухмесячный науч.-теорет. журн. – 1959. – № 3 (117), май-июнь. – С. 469-474 : портр.
57. Кекух О. Єнісейський зошит (Про щоденник Л. П. Симиренка) / О. Кекух // Хлібороб України. – 1974. – № 8. – С. 39.
58. Кекух О. Назустріч світлу [Про Л. Симиренка] / О. Кекух // Черкаська правда. – 1958. – 17 серпня. – С. 4.
59. Кекух О. М. Засновник наукового садівництва (Л. П. Симиренко) / О. М. Кекух // Хлібороб України. – 1972. – № 2. – С. 43.
60. Ковтун І. М. Вклад Л. П. Симиренко в сортове́дение груши / І. М. Ковтун // Помологія. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Київ : Урожай, 1962. – Т. 2 : Груша. – С. 7-17 : портр.
61. Ковтун І. М. Вклад Л. П. Симиренко в сортове́дение груши // Помологія. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Київ : Урожай, 1972. – Т. 2 : Груша. – С. 7-16.
62. Кравченко І. Гуманіст. Садівник. Подвижник (Лев Симиренко) / І. Кравченко // Урядовий кур'єр. – 2000. – 18 берез., № 50. – С. 6-7.
63. Кравченко І. Сад Лева Симиренка / Ігор Кравченко // Вітчизна. – 1998. – № 5-6. – С. 107-128 ; № 7-8. – С. 122-136.

64. Кучер М. Л. П. Симиренко – основоположник садівництва України / М. Кучер // Генетичні ресурси рослин. – 2015. – № 16. – С. 102-104.
65. Л. П. Симиренко і садівництво України : зб. наук. праць до 150-річчя від дня народження Л. П. Симиренка / відп. ред. І. І. Хоменко ; УААН, Мліїв. ін-т садівництва ім. Л. П. Симиренка, Уманський держ. аграрний ун-т, Благодійний фонд сприяння розвитку садівничої науки ім. Л. П. Симиренка. – Мліїв ; Умань, 2004. – 315 с.
66. Леонтович О. Три вершини Симиренка. До 140-річчя від дня народження / О. Леонтович // Урядовий кур'єр. – 1995. – 21 лют., № 28. – С. 8.
67. Лисанюк В. Г. Критерії Левка Платоновича Симиренка / В. Г. Лисанюк // Сад, виноград і вино України. – 2004. – № 10-12. – С. 26-27.
68. Лісовий М. Наш вчений-садовод [до 140-річчя від дня народження Л. П. Симиренка] / М. Лісовий // Кримська світлиця. – 1995. – 11 берез. – С. 2.
69. Малахова П. Ф. Л. П. Симиренко о косточковых плодах / П. Ф. Малахова // Симиренко Л. П. Помология. В 3-х т./ Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Киев : Урожай, 1973. – Т. 3 : Косточковые породы. – С. 7-13.
70. Матеріали науково-практичної конференції «Кримське плодівництво: минуле, сьогодення, майбутнє» : присвяч. 150-

річчю Л. П. Симиренка / за ред. П. В. Вольвача. – Сімферополь : Таврія, 2004. – 292 с.

71. Музей ученого-садовода [музей Л. П. Симиренка в Млиеве, Черкасская обл.] // Крымская правда. – 1971. – 28 янв.
72. Мудрий В. Основоположник української науки (Л. П. Симиренко) / В. Мудрий // Свобода. – 1954. – 6 листоп.
73. Наукова праця славного садовода Лева Симиренка // Гомін України. – 1961. – 4 лют., Ч. 6.
74. Науменко К. Прометей українського садівництва : до 160-річчя від дня народження Л. Симиренка (1855-1920) / К. Науменко // Дати і події: календар знаменних дат. – Київ, 2014. – 2015, 1-е півріччя, № 1. – С. 54-58.
75. Одарченко П. Видатні українські діячі: статті, нариси / П. Одарченко. – Київ : Смолоскип, 1999. – 322 с. : портр.
76. Павлов А. В. Лев Платонович Симиренко : [монографія] / А. В. Павлов, Д. Ф. Чухно. – Київ : Наукова думка, 1980. – 178 с. : ил., портр.
77. Павлов А.В. Памяти замечательного садовода / А. В. Павлов // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1965. – № 6.
78. Подоляк М. У боротьбі двох культур російські червоні імперіялісти знищили не тільки Симиренка, а і його яблуко / М. Подоляк // Український голос. – Вінніпег, 1949. – 25 трав.

79. Послідовники Л. П. Симиренка – садівництву України : зб. наук. пр. до 140-річчя від дня народження Л. П. Симиренка / Мліїв. Ін.-т садівництва ім. Л. П. Симиренка УААН, Благодійний фонд сприянні розвитку садів. науки ім. Л. П. Симиренка. – Черкаси, 1995. – 257 с.
80. Про вшанування пам'яті великих українських вчених-садівників Л. П. Симиренка та В. Л. Симиренка : розпорядження Кабінету Міністрів від 1 черв. 2002 р. № 281-р // Державний вісник України. – 2002. – № 12. – С. 43-44.
81. Прометей українського садівництва : до 160-річчя від дня народження Л. Симиренка (1855-1920) // Дати і події 2015 : календар знамен. дат / Нац. парлам. б-ка України. – Київ, 2014. – № 1 (5). – С. 54-58.
82. Развитие научных идей Л. П. Симиренко в трудах его последователей : тезисы докл. науч.-произв. конф., посвящ. 100-летию создания питомника Л. П. Симиренко. – Млиев, 1987. – 142 с.
83. Расторгуева Г. Украсивший землю садами / Г. Расторгуева // Крымская газета. – 2001. – 20 апр. – С. 2.
84. Ро Л. М. Рассказы о чудесном садовом (Л. Симиренко) / Л. М. Ро // Крымская правда. – 1957. – 28 июля, № 16-17.
85. Рожнятовська О. А. Гуманіст. Садівник. Подвижник : До 150-річчя від дня народження Л. П. Симиренка (1855-1920) / Рожнятовська О. А. // Календар знаменних і пам'ятних дат І

квартал 2005 / Нац. парлам. бібл. України, Кн. пал. України ім. Івана Федорова. – Київ, 2005. – С. 69-78.

86. Савчук О. Зелене сонце : повість (про Левка Платоновича Смиренка) / Олекса Савчук. – Київ : Дніпро, 1982. – 229 с.
87. Сад ціною в життя : 160 років з дня народження Левка Смиренка // Урядовий кур'єр. – 2015. – 14 лют. – С. 10.
88. Смиренко Лев // Онацький Є. Українська мала енциклопедія : 16 кн. у 8 т. / Є. Онацький – Буенос-Айрес : Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, 1965. – Т. 7, кн. 14 : Літери Сен-Сті. – С. 1729.
89. Смиренко Левко (18.2.1855-6.1.1920) // Енциклопедія українознавства : словникова частина [в 11 т.] / Наук. т-во ім. Т. Шевченка ; гол. ред. Володимир Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1976. – Т. 8. – С. 2811.
90. Смиренко Левко Платонович (6(18).2.1855-6.1.1920) // Довідник з історії України : посібник для серед. загальноосв. навч. закл. / за ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і доп. – Київ, 2001. – С. 749.
91. Смиренко Лев Платонович // Біологи : біографічний справочник / [авт. : Т. П. Бабий, Л. Л. Коханова, Г. Г. Костюк и др.]. – Київ : Наукова думка, 1984. – С. 570-571.

92. Симиренко Лев Платонович // Харченко Т. Н. 100 знаменитых людей Украины / Т. Н. Харченко, О. Ю. Очкурова, И. А. Рудычева. – Харьков, 2004. – С. 396-402.
93. Симиренко Л. П. // Садівництво, виноградарство, виноробство України. – 1997. – № 1. – С. 1-18.
94. Симиренко Т. Л. Спогади про Л. П. Симиренка / Т. Л. Симиренко, М. Сауляк // Дніпро. – 1964. – № 4. – С. 133-134.
95. Стус В. Лев Симиренко та Крим / В. Стус // Сільський час. – 2003. – № 32. – С. 5.
96. Ушатая Р. И. Украсивший землю садами : Л. П. Симиренко / Ушатая Р. И. // Культура народов Причерноморья : науч. журн. – 2007. – № 98, т. 2. – С. 169-174.
97. Хмельова В. І. Симиренко Лев Платонович / В. І. Хмельова // Українська радянська енциклопедія / редкол. : Бажан М. П. (гол. ред.) та ін. – Вид. друге. – Київ : Гол. ред. УРЕ, 1983. – Т. 10 : Салют-Стоговіз. – С. 158.
98. Хмельова В. І. Симиренко Лев Платонович / В. І. Хмельова // Українська сільськогосподарська енциклопедія / редкол. : В. Ф. Пересипкін (відпов. ред.) та ін. – Київ : Гол. ред. УРЕ, 1972. – Т. 3 : Пол-Ящур. – С. 181-182.
99. Хоменко В. Великий садівник повертається з вигнання / В. Хоменко // Голос України. – 2002. – 25 берез., № 175. – С. 8-9 (90 років тому Лев Симиренко видав монографію «Кримське

промислова плодівництво». Лише 15 примірників її збереглися в Україні).

100. Чухно Д. Ф. Великий помолог (к 110-летию со дня рождения Л. П. Симиренко) / Д. Ф. Чухно // Садоводство. – 1965. – № 12. – С. 54-55.
101. Чухно Д. Він прикрашав садами землю [про Л. Симиренка] / Д. Чухно // Хлібороб України. – 1979. – № 3. – С. 26-27.
102. Чухно Д. Ф. Лев Платонович Симиренко (До 120-річчя від дня народження вченого-садовода) / Д. Ф. Чухно, А. В. Павлов // Вісник сільськогосподарської науки. – 1975. – № 3. – С. 113-116.
103. Шепельский А. И. Краткий очерк жизни и деятельности Л. П. Симиренко / А. И. Шепельский // Симиренко Л. П. Помология. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Киев : УАСХН, 1961. – Т. 1 : Яблоня. – С. 7-21 : портр.
104. Шепельский А. И. Краткий очерк жизни и деятельности Л. П. Симиренко / А. И. Шепельский // Симиренко Л. П. Помология. В 3-х т./ Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Киев : Урожай, 1972. – Т. 1 : Яблоня. – С. 9-21 : портр.
105. Шестопаль О. М. Л. П. Симиренко – фундатор економіки і організації промислового садівництва та його послідовники / О. М. Шестопаль ; Наук. центр УААН «Плодівництво», Ін-т садівництва УААН. – Київ : ННЦ ІАЕ, 2005. – 70 с.
106. Шубина Т. «Тут я обрел вторую родину» / Т. Шубина // Таврические ведомости. – 2000. – 3 марта. – С. 15

107. Шудря М. Історія державотворення в іменах: Симиренко Левко Платонович / М. Шудря // Українська культура. – 1999. – № 10. – С. 30.
108. Яковлев С. А. Вопросы орошения садов в трудах Л. П. Симиренко / С. А. Яковлев // Симиренко Л. П. Помология. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Киев : Урожай, 1973. – Т. 3 : Косточковые породы. – С. 14-27.
109. Яковлев С. А. Л. П. Симиренко о косточковых породах / С. А. Яковлев // Симиренко Л. П. Помология. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Киев : Урожай, 1963. – Т. 3 : Косточковые породы. – С. 7-32 : портр.

ПРО РОДИНУ СИМИРЕНКІВ

110. Андрієнко Р. Пам'яті родини Симиренків / Р. Андрієнко // Слово і час. – 1996. – № 1. – С. 79-80.
111. Бельська Л. Славна родина українських меценатів (XIX ст.) / Л. Бельська // Золоті ворота. – 1993. – № 5. – С. 39-45.
112. Вольвач П. Род Симиренко в судьбе України / Петр Вольвач // Зеркало недели. – 1996. – 24 февр.
113. Вольвач П. Родина Симиренків / П. Вольвач // Кримська світлиця – 1995. – 25 бер. – С. 3.
114. Вольвач П. Симиренки – видавці «Кобзаря» / П. Вольвач // Кримська світлиця. – 2002. – 7 берез. – С. 13.

115. Вольвач П. В. Наукова спадщина Симиренків / П. В. Вольвач // Сад, виноград і вино України. – 1999. – № 5-6. – С. 18-20.
116. Вольвач П. В. Повернути Симиренків Україні / П. В. Вольвач // Кримська світлиця. – 2001. – 9 листоп. – С. 3
117. Гамоля Н. Генерація перших і єдиних : династія Симиренків / Н. Гамоля // Контракти. – 2003. – № 37. – С. 56-58.
118. Династія Симиренко // Шкільна бібліотека. – 2005. – № 12. – С. 9-12.
119. Для добра свого народу [Рід Симиренків] // Український історичний календар'95. – Київ, 1994. – С. 31-32.
120. Жук П. М. Ренет Симиренка (рід Симиренків) / П. М. Жук // Село і люди. – 1993. – жовт., № 43 (123). – С. 6.
121. Зюбрицький М. Справа Симиренків ще на порядку дня в Україні / М. Зюбрицький // Український голос. – Канада, 1959. – 4 берез.
122. Карпенко В. В. Родина Симиренків у світлі «сімейної історії» / В. В. Карпенко // Гуржіївські історичні читання. – 2014. – Вип. 7. – С. 155-159.
123. Кекух О. М. Сад Симиренків [про династію українських садоводів] / О. М. Кекух. – Київ : Знання, 1970. – 32 с. : портр.
124. Кирей В. Симиренків сад благодійності (про родину Симиренків) / В. Кирей // Урядовий кур'єр. – 2002. – 26 жовт., № 199. – С. 14.

125. Кирей В. Симиренковим традиціям жити (156-річчя Мліївської лікарні імені родини Симиренків) / В. Кирей // Сільський час. – 2002. – 22 листоп., № 91. – С. 8.
126. Кириченко Б. Симиренки / Б. Кириченко // Сільські вісті. – 2002. – 29 листоп.
127. Коваленко О. Сага про Симиренків : видатні вчені / О. Коваленко // Освіта України. – 2014. – 17 лют. – С. 14 ; 24 лют. – С. 14.
128. Ковтун Ю. І. Сузір'я Симиренків / Ю. І. Ковтун. – Київ : Урожай, 2009. – 384 с.
129. Кривенко С. Деякі документи до історії родини Симиренків з фондів Черкаського державного архіву / С. Кривенко // Родовід. – 1995. – Ч. 10. – С. 87-95.
130. Ліховий І. Симиренки в національній культурі: 3 покоління в покоління / І Ліховий // Слово і час. – 1997. – № 3. – С. 75-77.
131. Малаков Д. Київські адреси родини Симиренків : архівна розвідка / Д. Малаков // Родовід. – 1995. – Чис. 10. – С. 77-85.
132. Малаков Д. Славний рід у Києві (Симиренки) / Д. Малаков // Слово і час. – 1997. – № 3. – С. 77-80.
133. Міщенко Н. За добро воздається (Про родину Симиренків) / Н. Міщенко // Демократична Україна. – 2002. – № 74. – С. 4.

134. Мурашко О. «Степова столиця України» та династія Симиренків / О. Мурашко // Вісник Одеського національного університету. – 2010. – Т. 15, вип. 21. – С. 110-124.
135. Павленко С. Феномен одного роду (Симиренко) / С. Павленко // Україна крізь віки. – Київ, 2000. – С. 211-229.
136. Пришутів Е. З кріпаків – у власники заводів : цукровари Симиренки дбали про робітників і допомагали письменникам / Е. Пришутів // Урядовий кур'єр. – 2014. – 14 січ. – С. 12.
137. Ро Л. М. Династія вчених-садівників / Л. М. Ро // Літературна газета. – 1957. – 23 серп.
138. Розгін І. Літопис роду Симиренків / І. Розгін // Хроніка 2000. – Київ, 2001. – Вип. 45-46 : Черкаський край – земля Богдана і Тараса. – С. 578-606 : портр.
139. Розгін І. Славний рід Симиренків / І. Розгін // Нові дні. – Канада, 1952. – жовт., Ч. 133.
140. Симиренки: Платон, Василь, Софія, Левко, Володимир // Хорунжий Ю. Українські меценати: доброчинність – наша риса / Ю. Хорунжий. – Київ : : КМ Академія, 2001. – С. 41-53 : іл.
141. Симиренко Т. В. Очима пам'яті / Т. В. Симиренко // Родовід. – 1995. – №. 1 (10). – С. 10-53.
142. Слабошпицький М. Симиренки: конспект родинної хроніки / Михайло Слабошпицький // Світогляд. – 2009. – № 1. – С. 72-78.

143. Слабошпицький М. Феномен одного роду / М. Слабошпицький // Чумацький Шлях. – 2006. – № 3.–С. 9.
144. Слабошпицький М. Феномен Семеренків / М. Слабошпицький // Хроніка-2000. – 2000. – Вип. 35/36 : Культура і наука світу: внесок України. – С. 451-460.
145. Титаренко Л. Родина Симиренків / Л. Титаренко // Голос України. – 2002. – 24 груд. – С. 20-21 ; 25 груд. – С. 4.
146. Феномен одного роду. Симиренки // Слабошпицький М. Ф. Українські меценати : нариси з історії української культури / М. Ф. Слабошпицький. – Київ : Ярославів Вал, 2001. – С. 163-179.
147. Франчук П. Династія вчених-садівників / А. Франчук, В. Чухно // Літературна газета. – 1957. – 9 лип.
148. Хорунжий Ю. Доброчинні Симиренки і Яхненки / Ю. Хорунжий // Вісник Пенсійного фонду України. – 2004. – № 8. – С. 43-44.
149. Чередниченко Д. Високий і світлий був цей рід, рід Симиренків / Д. Чередниченко // Сад. – 1995. – № 2. – С. 2-3.
150. Чередниченко Д. Плекаймо, люди, сад (Сім'я Симиренків) / Д. Чередниченко // Урядовий кур'єр. – 1995. – 18 листоп. – С. 5.
151. Шевченко О. Семирукий скарб (Симиренки) / О. Шевченко // Агробізнес сьогодні. – 2007. – № 5. – С. 40-41.

152. Юшкевич І. Династія Сими́ренків – це не лише про яблука / Ірина Юшкевич // Сімейна газета. – 2024. – 12 черв., № 24. – С. 8.

ПРО ЯБЛУКО «РЕНЕТ СИМИРЕНКА»

153. Артеменко М. М. Ренет Сими́ренка / М. М. Артеменко // Помологія. – Київ, 1992. – Т. 1. – С. 247-249.
154. Бережной П. С. Ренет Сими́ренко – уплотнитель / П. С. Бережной // Садоводство. – 1969. – № 10. – С. 22-23.
155. Буренков Н. Зеленый Ренет / Н. Буренков // Промышленное садоводство и огородничество. – 1900. – № 40. – С. 407-408.
156. Витомирский А. Яблоко Ренет Сими́ренко в Донской области / А. Витомирский. – 1889. – № 7-8.
157. Вольвач П. Українське яблуко (до історії походження та поширення сорту Ренет Сими́ренка) / П. Вольвач // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 2003. – Т. XII : Екологічний збірник. Екологічні проблеми Карпатського регіону. – С. 369-398.
158. Жук П. М. Ренет Сими́ренка / П. М. Жук // Вітчизна. – 1958. – № 10. – С. 143-153.
159. Жуковский П. А. Вопросы г. Сими́ренко о его Ренете / П. А. Жуковский // Русское садоводство. – 1889. – № 3. – С. 36.

160. Коломієць В. Ренет Симиренка (з поеми «Яблуневий пан») / В. Коломієць // Ранок. – 1965. – № 11. – С. 12-13.
161. Павленко Я. Еще о Зеленом Ренете / Я. Павленко // Промышленное садоводство и огородничество. – 1889. – № 1. – С. 100-103.
162. Павленко Я. Еще о Зеленом Ренете / Я. Павленко // Промышленное садоводство и огородничество. – 1901. – № 6. – С. 75.
163. Рабинович А. Еще раз о Зеленом Ренете П. Ф. Симиренко / А. Рабинович // Прогрессивное садоводство и огородничество. – 1907. – № 12. – С. 497.
164. Симиренко В. Л. Часткове сортознавство плодових рослин / В. Л. Симиренко. – Київ, 1995. – Т. 1. – С. 398-404.
165. Симиренко Л. П. Крымское промышленное плодоводство / Л. П. Симиренко. – Москва, 1912. – Т. 1. – С. 393-395.
166. Симиренко Л. П. О том же Ренете по подлинным документам, высланным в редакцию / Л. П. Симиренко // Русское садоводство. – 1889. – № 7. – С. 100-103.
167. Симиренко Л. П. Помология. – Киев, 1961. – Т. 1. – С. 362-364.
168. Чупрунюк В. Я. Ренет Симиренко / В. Я. Чупрунюк // Атлас перспективных сортов плодовых и ягодных культур. – Киев, 1999. – С. 79-81.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ПРО Л. П. СИМИРЕНКА

169. Бекірова Г. «У Криму я ніби знайшов свою другу батьківщину», – Левко Симиренко / Гульнара Бекірова ; Крим.Реалії : веб-сайт. – Режим доступу : <https://ua.krymr.com/a/26856313.html> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
170. Бойко О. Д.Симиренко Левко Платонович / О. Д. Бойко ; Інститут історії України НААНУ. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?termin=Symyrenko_L (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
171. Вельможко В. Лев Симиренко и Одесса : к 160-летию со дня рождения / Василий Вельможко ; Вечірня Одеса. – Режим доступу : <http://vo.od.ua/rubrics/odessagody-i-sudby/32393.php> (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.
172. Волик В. П. Яблуко розбрату: історія походження і поширення сорту з черкаським корінням / Волик В. П. ; ДЗВІН. – Режим доступу : <https://dzvin.media/news/yabluko-rozbratu-istoriya-pohodzhennya-i-poshyrennya-sortu-z-cherkaskym-korinnyam/> (дата звернення: 18.02.2025). – Назва з екрану.
173. Вольвач П. Праця, вкарбована у вічність / Петро Вольвач. – Режим доступу : <https://culture.voicecrimea.com.ua/uk/pratsia-vkarbovana-u-vichnist/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
174. Вольвач П. Українське яблуко (до історії походження та поширення сорту Ренет Симиренка) / Петро Вольвач. – Режим

доступу

:

http://shron.chtyvo.org.ua/Volvach_Petro/Ukrainske_yabluko.pdf

(дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

175. Карпенко В. В. Родина Симиренків у світлі «сімейної історії» / В. В. Карпенко // Гуржіївські історичні читання. – 2014. – Вип. 7. – С. 155-159. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2014_7_59 (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
176. Карпенко В. В. Склад і зміст родинного фонду Симиренків: його наукове і практичне значення / В. В. Карпенко // Історичний архів. Наукові студії. – 2011. – Вип. 7. – С. 97-102. – Режим доступу : <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000353430> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
177. Касьяненко М. Перший український «яблучник» / Микита Касьяненко // День. – 2000. – 1 квіт., № 58. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/article/osobystist/pershyy-ukrayinsky-yabluchnyk> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
178. Ковбаса Т. С. Левко Платонович Симиренко – бунтар і садівник / Ковбаса Т. С // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XV Всеукр. конф. молодих учених та спец., присвяч. ювіл. датам від дня народж. видатних учених в галузі аграрних наук Вольфа Мойсея Михайловича (1880–1933), Осьмака Кирила Івановича (1890–1960), академіка НАН України та НААН Созінова Олексія Олексійовича (1930–2018), Київ, 15 трав. 2020 р. / НААН, ННСГБ; уклад. : Вергунов В. А.,

Анненкова Н. Г. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. – С. 71-74. –
Режим доступу : https://dnsgb.com.ua/assets/files/konf-XV-2020_1.pdf (дата звернення: 12.02.2025).

179. Котович Х. Левко Платонович Симиренко – всесвітньо відомий українець, який популяризував та впровадив у виробництво власний сорт яблук / Христина Котович // АгроЕліта : всеукраїнський аграрний журнал. – Режим доступу : <https://agroelita.info/levko-platonovych-symyrenko-vsesvitnovidomyy-ukrainets-iakyu-populiaryzuvav-ta-vprovadyv-u-vyrobnytstvo-vlasnyy-sort-iabluk/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
180. Кучер А. О. Симиренко Левко Платонович / А. О. Кучер, П. І. Іваненко // Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Ін-т енциклоп. досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-77804> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
181. Лабчинський Г. Українські генії репресовані та знищені царською та радянською Росією – Симиренко Левко Платонович / Григорій Лабчинський ; Бучацькі справи : веб-сайт. – Режим доступу : <https://bspravy.org.ua/ukrainski-henii-represovani-ta-znyshcheni-radianskoiu-rosiiei-symyrenko-levko-platonovych/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
182. Левко Симиренко – вчений, практик, патріот / Український дощ : веб-сайт. – Режим доступу :

https://ukrrain.com/levko_simirenko_-_vchenij._praktik-patriot.html (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

183. Осипенко О. Вчений і меценат Лев Симиренко загинув, швидше за все, від кулі «червоних», – історики / Ольга Осипенко ; Дзвін. – Режим доступу : <https://dzvin.media/news/vchenyj-i-meczenat-lev-symerenko-zagynuv-shvydshe-za-vse-vid-kuli-chervonyh-istoryky/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
184. Осипенко О. За Ренет Симиренка садили у в'язницю / Ольга Осипенко ; gazeta.ua : веб-сайт. – Режим доступу : https://gazeta.ua/articles/history/_za-renet-simirenka-sadili-u-vyaznicyu/1015776 (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
185. Осипенко О. Застрелили українського садівника, який володів унікальною колекцією яблунь / Ольга Осипенко ; gazeta.ua : веб-сайт. – Режим доступу : https://gazeta.ua/articles/history/_zastretili-ukrayinskogo-sadivnika-yakij-volodiv-unikalnoyu-kolekciyeyu-yablun/951968 (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
186. Осипенко О. Остання Муза Левка Симиренка / Ольга Осипенко ; Невідомий Гулак-Артемівський і Симиренки : веб-сайт. – Режим доступу : <https://gulak.org.ua/ostannia-muza-levka-symyrenka/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
187. Пам'ятник Симиренко Л. П. у с. Млієв / Шукач : веб-сайт. – Режим доступу : <https://www.shukach.com/ru/node/37210> (дата звернення: 12.02.2025 р.). – Назва з екрану.

188. Премія імені Л. П. Симиренка // Цибань В. О. Нагороди Національної академії наук України / В. О. Цибань. – 3 вид., перероб. і доп. – Київ : КММ, 2018. – С. 129-130. – Режим доступу : [http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20\(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F\).pdf](http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F).pdf) (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.
189. Римар І. Лев Симиренко: Альдона Гружевська, Олена Уварова, Софія Хорішман / Римар Іван ; Центр гендерних досліджень ННІ історії і філософії. – Режим доступу : <https://gender-ck.inf.ua/projects/exploration/item/lev-simirenko-alдона-gruzhevskaya-olena-uvarkova-sofiya-horishman> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
190. Рід «Яхненко-Симиренко» – унікальне явище України // Панасюк Б. Виробнича, наукова і меценатська гордість України : вибрані твори / Броніслав Панасюк. – Чорнобай, 2018. – Т. 12. – С. 116-167. – Режим доступу : <https://library.vn.ua/elbooks/kray/Panasyuk/Panasyuk-Vybrani-tvory12.pdf> (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.
191. Руденко Є. Хто вбив Симиренка, або Якою стала «яблучна столиця» України Мліїв / Євген Руденко, Ельдар Сарахман, Дмитро Ларін ; Українська правда : веб сайт. – Режим доступу :

<https://www.pravda.com.ua/articles/2020/10/16/7270062/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

192. Семена М. «Осередок економічної свободи та української ідентичності». Академік Вольвач – про спадщину сімей Симиренків і Яхненків та їхні зв'язки з Кримом / Микола Семена ; Крим.Реалії : веб-сайт. – Режим доступу : <https://ua.krymr.com/a/petro-volvach-pro-spadschynu-symyrenka-ta-yakhnenka/30999571.html> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
193. Симиренко Лев Платонович / Історія Полтави (Сайт Бориса Тристанова). – Режим доступу : <http://histpol.pl.ua/ru/lichnosti/nauchnye-rabotniki-i-izobretateli?id=12182> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
194. Симиренко Лев Платонович / Мліївський ліцей № 2 ім. М. М. Артеменка : веб-сайт. – Режим доступу : http://mliiv-school2.edukit.ck.ua/nashe_ridne_selo_mliiv/vidatni_postati_sela_m_liyeva/lev_platonovich_simirenko/ (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
195. Симиренко Левко (1855-1920) / Кримські українці : веб-сайт. – Режим доступу : <http://crimean.in.ua/encyclopedia/persons/463713047> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

196. Симиренко Левко Платонович / Вікіпедія : вільна енциклопедія.
— Режим доступу :
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%BA%D0%BE_%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 12.02.2025). — Назва з екрану.
197. Симиренко Левко Платонович / Знамениті, великі, геніальні люди. Найцікавіше про них! : веб-сайт. — Режим доступу :
<http://100v.com.ua/uk/Simirenko-Levko-Platonovich-person> (дата звернення: 12.02.2025). — Назва з екрану.
198. Служинська З. О. Симиренко Лев Платонович / З. О. Служинська // Велика українська енциклопедія. Режим доступу : <https://vue.gov.ua/Симиренко> (дата звернення: 12.02.2025). — Назва з екрану.
199. Соловей О. Академік Вольвач: «Україна має врятувати в Криму спадщину вчених-садоводів Симиренків» / Олег Соловей ; Крим.Реалії : веб-сайт. — Режим доступу :
<https://ua.krymr.com/a/26855771.html> (дата звернення: 13.02.2025). — Назва з екрану.
200. Сухомлин М. Лев українського садівництва — Симиренко / Микола Сухомлин. — Режим доступу :
<http://narodna.pravda.com.ua/local/4a499841ecbd6/> (дата звернення: 12.02.2025). — Назва з екрану.

201. Хоменко А. Левко Симиренко – батько кримського плодового промислового садівництва / Анастасія Хоменко ; Голос Криму : веб-сайт. – Режим доступу : <https://www.voicecrimea.com.ua/uk/article/post/levko-simirenko-lyudina-chiya-pracya-vkarbovana-u-vichnist/> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
202. Цей день в історії Черкащини: народився «король садівництва» Левко Симиренко / Рідна Черкащина : веб-сайт. – Режим доступу : <https://ck.ridna.ua/2021/02/18/tsey-den-v-istorii-cherkashchyny-narodyvsia-korol-sadivnytstva-levko-symyrenko/> (дата звернення: 12.02.2025 р.). – Назва з екрану.
203. Янковська О. В. Симиренки / Янковська Оксана Віленівна ; Інститут історії України НАН України. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?termin=Symyrenky_rodyna (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.
204. Ясинська Н. Левко Симиренко – король садівництва / Ніна Ясиницька ; Дніпропетровська ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. – Режим доступу : <https://www.lib.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=5&idg=344> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

Іменний покажчик*

Алядинова Л. **1**

Андрієнко Р. **110**

Анкудинов В. **20**

Артеменко М. М.

(Артеменко Н. М.) **2, 3, 4, 153**

Бабий Т. П. **91**

Бекірова Г. **169**

Белень А. **5**

Бельська Л. **111**

Бережной П. С. **154**

Білан А. **6**

Білецький Й. **7**

Блинков В. **9**

Богданова Л. **10**

Бойко О. Д. **11, 170**

Буренков Н. **155**

Вельможко В. **171**

Витомирский А. **156**

Волик В. П. **172**

Волков В. **14**

Вольвач П. В. **8, 9, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 112, 113, 114, 115, 116, 157, 173, 174, 192, 199**

Гамоля Н. **117**

Герасимов Д. **39**

Гулько И. П. **40**

Даниленко В. Я. **41**

Жук П. М. **3, 43, 44, 45, 120, 158**

* Посилання даються на прізвища авторів, співавторів, укладачів та ін. осіб наведених в бібліографічних записах

Жуковський П. А. **159**

Заец В. К. **33**

Зюбрицький М. **121**

Іваненко П. І. **180**

Кавун В. **48**

Калита В. **50**

Капштик М. В. **51**

Карпенко В. В. **52, 122, 175, 176**

Касьяненко М. **35, 53, 177**

Кекух А. М. (Кекух О. М.) **54, 55, 56, 57, 58, 59, 123**

Кирей В. **124, 125**

Кириченко Б. **126**

Коваленко О. **127**

Ковбаса Т. С. **178**

Ковтун І. М. **60, 61**

Ковтун Ю. І. **128**

Коломієць В. **160**

Костюк Г. Г. **91**

Котович Х. **179**

Коханова Л. Л. **91**

Кравченко І. **62, 63**

Кривенко С. **129**

Кулик О. **26**

Кучер А. О. **180**

Кучер М. **64**

Лабчинський Г. **181**

Ларін Дмитро **191**

Леонтович О. **66**

Лисанюк В. Г. **67**

Лісовий М. **68**

Ліховий І. **130**

Малаков Д. **131, 132**

Малахова П. Ф. **69**

Міщенко Н. **133**

Мудрий В. **72**

Мурашко О. **134**

Науменко К. **74**

Одарченко П. **75**

Онацький Є. **88**

Осипенко О. **183, 184, 185, 186**

Очкурова О. Ю. **92**

Павленко С. **135**

Павленко Я. **161, 162**

Павлов А. В. **76, 77, 102**

Панасюк Б. **190**

Подоляк М. **78**

Пришутов Е. **136**

Рабинович А. **163**

Расторгуева Г. **83**

Римар І. **189**

Ро Л. М. **84, 137**

Рожнятовська О. А. **85**

Розгін І. **138, 139**

Руденко Є. **191**

Рудычева И. А. **92**

Савчук О. **86**

Сарахман Ельдар **191**

Сауляк М. **94**

Семена М. **192**

Симиренко В. Л. **164**

Симиренко Л. П. **166**

Симиренко Т. В. **94, 141**

Слабошпицький М. Ф. **142, 143, 144, 146**

Служинська З. О. **198**

Соловей О. **199**

Стус В. **95**

Сухомлин М. **200**

Титаренко Л. **145**

Ушатая Р. И. **96**

Франчук П. **147**

Харченко Т. Н. **92**

Хмельова В. І. **97, 98**

Хоменко А. **201**

Хоменко В. **99**

Хорунжий Ю. **140, 148**

Цибань В. О. **188**

Чередниченко Д. **149, 150**

Чупрунюк В. Я. **168**

Чухно Д. Ф. **76, 100, 101, 102**

Шевченко О. **151**

Шепельский А. И. **103, 104**

Шестопаль О. М. **105**

Шубина Т. **106**

Шудря М. **107**

Шумов В. **54**

Юшкевич І. **152**

Яковлев С. А. **108, 109**

Янковська О. В. **203**

Ясинська Н. **204**

Список використаних джерел

1. Вольвач П. В. Л. П. Симиренко – фундатор українського промислового садівництва (Садівничий України) : присвяч. 150-літтю від дня народження всесвітньо відомого українського вченого-садівника та помолога Л. П. Симиренка / П. В. Вольвач. – Сімферополь : Таврія, 2002. – Ч. 1. – 308 с.
2. Карпенко В. В. Лев Платонович Симиренко : життя та діяльність / В. В. Карпенко // Грані. – 2014. – № 12 (116). – С. 135-141.
3. Помология. В 3-х т. / Л. П. Симиренко. – Изд. 2-е. – Киев : Урожай, 1973. – Т. 3 : Косточковые породы. – 423 с. : ил.
4. Премія імені Л. П. Симиренка // Цибань В. О. Нагороди Національної академії наук України / В. О. Цибань. – 3 вид., переробл. і доповн. – Київ : КММ, 2018. – С. 129-130. – Режим доступу : [http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20\(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F\).pdf](http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Documents%20NASU/NAHORODY_NANU_VIEW%20(%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%96%D1%8F).pdf) (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.
5. Рід «Яхненко-Симиренко» – унікальне явище України // Панасюк Б. Виробнича, наукова і меценатська гордість України : вибрані твори / Броніслав Панасюк. – Чорнобай, 2018. – Т. 12. – С. 116-167. – Режим доступу :

<https://library.vn.ua/elbooks/kray/Panasyuk/Panasyuk-Vybrani-tvory12.pdf> (дата звернення: 13.02.2025). – Назва з екрану.

6. Рожнятовська О. А. Гуманіст. Садівник. Подвижник : До 150-річчя від дня народження Л. П. Смиренка (1855-1920) / Рожнятовська О. А. // Календар знаменних і пам'ятних дат І квартал 2005 / Нац. парлам. бібл. України, Кн. пал. України ім. Івана Федорова. – Київ, 2005. – С. 69-78.
7. Смиренко Лев Платонович / Мліївський ліцей № 2 ім. М. М. Артеменка : веб-сайт. – Режим доступу : http://mliiv-school2.edukit.ck.ua/nashe_ridne_selo_mliiv/vidatni_postati_sela_mliyeva/lev_platonovich_simirenko/ (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.
8. Цей день в історії Черкащини: народився «король садівництва» Левко Смиренко / Рідна Черкащина : веб-сайт. – Режим доступу : <https://ck.ridna.ua/2021/02/18/tsey-den-v-istorii-cherkashchyny-narodyvsia-korol-sadivnytstva-levko-symyrenko/> (дата звернення: 12.02.2025 р.). – Назва з екрану.
9. Ясинська Н. Левко Смиренко – король садівництва / Ніна Ясиницька ; Дніпропетровська ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. – Режим доступу : <https://www.libr.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=5&idg=344> (дата звернення: 12.02.2025). – Назва з екрану.

